

23 ліпеня ў Нацыянальным гісторыка-культурным музеі-запаведніку “Нясвіж” адбылося пасяджэнне выязной калегіі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь на чале з міністрам Анатоліем Маркевічам.

Тэма калегіі датычылася шэрагу пытанняў: выканання інвестыцыйнай праграмы, работ па капітальнаму будаўніцтву на аб’ектах культуры, што фінансуюцца за кошт рэспубліканскага бюджэту, умацавання матэрыяльна-тэхнічнай базы і павышэння эфектыўнасці выкарыстання бюджэтных сродкаў. Карэспандэнт “К”, які асвятляе ход калегіі, даслаў фотаінфармацыю з экскурсіі па брэндавых мясцінах, якая адбылася перад пасяджэннем. Матэрыял Юрыя Чарнякевіча аб пытаннях, што разглядаліся на выязной калегіі, чытайце ў наступным нумары.

Нясвіж, калегія...

ПРАЦЯГВАЕЦЦА ПАПІСКА НА ГАЗЕТУ “КУЛЬТУРА” ПРАЗ ІНДЫВІДУАЛЬНЫ (63875) І ВЕДАМАСНЫ (638752) ІНДЭКСЫ /

З дапамогай банкаўскай карткі газету можна выпісаць праз інтэрнэт-сэрвіс на сайце “Белпошты” (пункт “Афармленне падпіскі на друкаваныя сродкі масавай інфармацыі”).

Інтэрв’ю ў нумар
**РАЗМОВА ПРА КАДРЫ
Ў РЫТМЕ ПАЛАНЭЗА**

Начальнік аддзела кадровай работы і дзяржаўных узнагарод Міністэрства культуры краіны Аксана Лісенкова аб пытаннях рэалізацыі кадровай палітыкі ў сферы культуры.

Ст. 4

Не забудзем!

**ПАМЯЦЬ АБ ТРАГЕДЫІ
НА ГІСТАРЫЧНЫМ
МЕСЦЫ**

19 ліпеня 1941 года ў акупаваным гітлераўцамі Мінску нацысцкім кіраўніцтвам было прынятае рашэнне аб стварэнні гета... У васьмідзясятую гадавіну гэтай сумнай даты прайшлі памятныя мерапрыемствы...

Ст. 13

Гістарыяграф

**ПАМЯЦІ ЯНА ЧАЧОТА
Ў РАЙЦЫ**

Журналіст “К” пра тое, як у Беларусі адсвяткавалі 225-ю гадавіну з дня нараджэння выдатнага беларускага паэта і фалькларыста.

Ст. 14

9 177199 4478007 21030

Высновы пасля свята і рашэнне бягучых пытанняў

20 ліпеня адбылася чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусь Анатоля Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства. З дапамогай сродкаў відэасувязі ўздел у нарадзе прынялі таксама начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Павел САЛАУЕЎ

Напачатку нарады міністр адзначыў, што свята "Славянскі базар" у Віцебску прайшло маштабна і на высокім прафесійным узроўні. "На мерапрыемства прыехалі артысты з 30 краін свету, у тым ліку з СНД і Заходняй Еўропы, — падкрэсліў Анатоль Маркевіч. — Далейшае свята і надалей будзе збіраць сяброў, у тым ліку з славянскіх краін, і радаваць людзей. Выказваю словы шчырай падзякі ўсім, хто арганізоўваў урачыстасць".

На нарадзе таксама закраналася пытанне, звязанае з правядзеннем выязной калегі Міністэрства культуры ў Нясвіжы 23 ліпеня, абмяркоўваліся фармат, час правядзення і арганізацыйныя ўмовы калегі на выніках мінулага паўгоддзя.

Міністра праінфармавалі пра абнаўленне бібліятэчных фондаў краіны. Ад генеральнага дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Аксаны Кніжнікавай прагучала грунтоўная прапанова па выпрацоўцы больш дакладнай сістэмы па закупцы бібліятэкамі краіны неабходнай літаратуры, якая была прынятая за аснову.

Разглядаліся вынікі работы за паўгоддзе мемарыяла "Брэсцкая крэпасць" і музея "5 форт". Міністр заўважыў, што наведванне гэтых аб'ектаў, безумоўна, будзе спрыяць патрыятычнаму выхаванню і надалей застанецца тым святым месцам, якое заўсёды знойдзе водгук у сэрцах людзей. Паміж гэтага ўздымалася пытанне далейшай рэканструкцыі і капітальнага рамонтнага мемарыяла "Брэсцкая крэпасць", у тым ліку з дапамогай Саюзнай дзяржавы.

Гаварылася на нарадзе і аб узбагачэнні рэпертуара айчынных танцавальных калектываў новымі дынамічнымі праграмамі. Перш за ўсё прыклад станоўчых перамен у рэпертуары павінны паказваць Дзяржаўны акадэмічны ансамбль танца і Акадэмічны ансамбль "Харошкі". Анатоль Маркевіч выказаў думку, што выдатна было б убачыць новыя нумары харэаграфіі на лістападаўскім Міжнародным фестывалі сучаснай харэаграфіі ў Віцебску.

Зноў жа абмяркоўваліся балючыя пытанні рамонтна-віцебскага тэатра імя Якуба Коласа, Нацыянальнага акадэмічнага драматычнага тэатра імя М. Горкага, Купалаўскага мемарыяльнага запаведніка "Вязьніка". На ўсіх аб'ектах пакуль застаюцца недапрацоўкі, якія хуткім часам трэба вырашыць належным чынам.

На заканчэнні нарады Анатоль Маркевіч падкрэсліў важнасць удасканалення работы СМІ з Міністэрствам культуры. Таксама нагадаў, што патрэбна змяніць "твар" міністэрства — сайт, і параіў зрабіць гэта на прыкладзе лепшых зворотаўных рэсурсаў.

K

Газета - рэгіёны - чытач

■ — Пасля мінулага "Славянскага базару" супрацоўнікі культуры Віцебска не спыняюцца і рыхтуюць XXXIII фестываль сучаснай харэаграфіі. Адбудзецца мерапрыемства ў лістападзе. Але што заплывалі віцебчане, даведаемся ўжо сёння.

Марына Раманоўская, намеснік дырэктара КЗ "Віцебск" па спецыяльных праектах:

— У мінулым годзе фестываль сучаснай харэаграфіі ўпершыню не адбыўся па прычыне каранавіруснай пандэміі. Але засталіся пэўныя напрацоўкі, якія будзем здзяйсняць сёлета. Адзінае, штогод мы чаргуем тэматыку фестывалю з міжнароднай харэаграфіі на беларускую харэаграфію. У гэтым годзе, судносна, мы пакажам беларускае майстэрства танца. Фестываль уключае гасцявую і конкурсную праграмы. Пра ўдзельнікаў зацапа яшчэ рана, больш шчыльна мы зоймемся запрашэннем іх восенню. Адбудзецца падзея ў канцэртным зале "Віцебск".

■ — Што зараз адбываецца ў мемарыяле "Брэсцкая крэпасць-герой", ці павялічылася колькасць наведвальнікаў? Як аб'ект прыцягвае турыстаў?

Ларыса Бібік, намеснік дырэктара па навуковай рабоце мемарыяльнага комплекса "Брэсцкая крэпасць-герой":

— Хаця перасячэнне мяжы ў нашу краіну абмежавана па прычыне каранавірусу, да нас усё роўна прыязджаюць турысты. Напрыклад, летася іх было 77 тысяч, а сёлета — амаль 231 тысяч. Гэта і турысты з Беларусі, і нашыя расійскія госці. Канечне, такая наведвальнасць звязана з 80-годдзем абароны крэпасці і чарговай гадавінай пачатку Вялікай Айчыннай вайны. Мы актыўна працуем як над рэкламай нашага комплекса, так і над уладкаваннем новых экспазіцый. Вось са студзеня гэтага года уведзены новы мемарыял "Форт №5". Таксама, лічу, у нас выдатны сайт. Акрамя гэтага мы нядаўна скончылі праграму па абнаўленні і рэстаўрацыі мемарыялу, і чакаем новай праграмы па захаванні аб'ектаў і матэрыялаў крэпасці.

■ — Заўсёды актуальнае пытанне — абнаўленне бібліятэчных фондаў. Як гэтая справа праходзіць у Бялініцкім раёне, дзе ў маі адбылася бібліятэчная калегія?

Рыта Гапеева, намеснік дырэктара ДКК "Бялініцкая цэнтралізаваная бібліятэчная сетка":

— Канечне, літаратурныя фонды абнаўляюцца, калі паступаюць бюджэтныя грошы. А адбываецца гэта паўсюдна ў Беларусі часцей за ўсё ў 3-4 квартале кожнага года, таму менавіта на гэты час выпадае асноўная работа па закупках кніг. У першую чаргу набываецца сацыяльна значная літаратура, якую адсочвае аддзел камплектавання і апрацоўкі бібліятэкі. Гэта значыць, што кожны запыт ад чытачоў мы запісваем і пасля купляем самае запатрабаванае. Таксама абнаўляем старыя і патрапанія кнігі, якія спісваем па спецыяльнай схеме. Мяркую, сёння важна абнаўляць дзіцячыя кнігі, бо асабліва зараз, падчас летніх канікул, адчуваецца попыт на іх. Цікавацца чытачы і навукова-папулярнай літаратурай — рознага кшталту энцыклапедыямі, і класікай, асабліва беларускай.

Віншаванне

Віват, Валянціна!

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў з юбілеем народную артыстку Беларусі Валянціну Гаяву.

"Ваша творчасць узбагаціла айчыннае мастацтва новымі тэмамі і вобразамі, стала падмуркам для фарміравання адметнай стылістыкі нацыянальнага танца. Дзякуючы ўнікальным аўтарскім праграмам адраджаюцца нашы народныя традыцыі, атрымліваюць новае жыццё фальклорныя матывы", — гаворыцца ў віншаванні, паведманяе прэс-служба беларускага лідара.

Аляксандр Лукашэнка падкрэсліў, што менавіта пад кіраўніцтвам Валянціны Гаявой Беларускі дзяржаўны акадэмічны заслужаны харэаграфічны ансамбль "Харошкі" дасягнуў прафесійных вышынь і стаў сапраўднай візітнай карткай беларускай культуры.

Прэзідэнт пажадаў народнай артыстцы моцнага здароўя і далейшых творчых поспехаў.

K

У гэтыя дні на Гомельшчыне, у Кастрычніцкім раёне праходзіць Рэспубліканскі фестываль фальклорнага мастацтва "Берагіня".

Рудабельская "Берагіня"

У гэтым годзе ў праграме — конкурсныя, канцэртныя выступленні танцавальных пар, дзіцячых фальклорных калектываў, музычных інструментальных капэл, фальклорных гуртоў і асобных выканаўцаў.

Пройдуць свята, якія сталі ўжо традыцыйнымі — "Рудабельскае Купалле", "Рудабельскі кірмаш", майстар-класы па народных спевах, танцах, музычна-забаўляльна, танцавальна-гульнявыя мерапрыемствы. Арганізатары фальклорнага форуму — Міністэрства культуры і адукацыі, Гомельскі абласны выканаўчы камітэт, Кастрычніцкі раённы выканаўчы камітэт, Беларускі фонд культуры.

Больш падрабязна пра фестываль — у наступным нумары.

Фота з Сеўца.

КУЛЬТУРА

ШТОТЫДНОВА ГРАМАДСКА-ПАЛІТЫЧНАЯ, ДЛЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА) Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.
Рэгістрацыйнае пасведчэнне № 637, выдадзена Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.
Галоўны рэдактар — КРЫВАНОС Аляксандр Паўлавіч; адказны сакратар — Таццяна ПАШЭВІЧКА; рэдактар аддзела: Юрэн РАЎІН; аглядалінікі рэдакцыі: Эмілер ЮРКЕВІЧ, Надзея БУНДЭВІЧ, Надзея КУДЭЙКА, Антон РУДАК, Павел САЛАУЕЎ, Ілья СВІРЫН, Юрый НАРЭЖНЕВІЧ; спецыяльны карэспандэнт: Пётр ВАСІЛЕВСКІ; мастацкі рэдактар — Наталія ОВАД. Сайт: www.kimpres.by. E-mail: kultura@tur.by. Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, ч. 4. Тэлефоны: (017) 286 07 97, (017) 334 57 23. Тэлефон-факс: (017) 334 57 41. Электронны адрас: tur@kimpres.by, (017) 286 07 97, 334 57 41. Выдавец — Рэдакцыйна-выдавельская ўстанова "КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА".
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна. Праёмніца: (017) 334 57 41.
220013, Мінск, пр. Незалежнасці, 77, Ч. 4. Тэлефоны: (017) 334 57 23.
Аўтары допісаў павармяюцца прозвішчам, поўнае імя і імя па бацьку, паштартныя звесткі (нумар паштарту, дата выдання, кім і калі выданыя паштарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зворотны адрас. Аўтарскія рупкілі не рэзінуюцца і не вяртаюцца. Меркаванні аўтара могуць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясучы адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.
*Матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2021. Наклад 2930. Індэксы 63875, 638752. Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падыпісана ў друку 23.07.2021 у 18.30. Замова 1790.
Распуліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва "Беларускі Дом друку". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1.
ЛП № 02330106 ад 30.04.2004.

Тыдзень прэм'ер

Прэм'еры напрыканцы сезона сталі традыцыяй у многіх тэатрах краіны. Асабліва багаты на іх наступны тыдзень: літаральна штодзень публіку чакаюць адзін, два, а то і тры новыя спектаклі на розных сценах, а іх наступныя праекты абдудуцца толькі ўвосень.

Надзея БУНЦЭВІЧ / Фота Таццяны МАТУСЕВІЧ

Так, 27 — 29 ліпеня сваю версію чэхаўскага "Дзядзькі Вані" прадставіць сталічны Тэатр-студыя кінаактэра. 29 — 30-га — гогалеўскага "Жанішба" на знакамітай сцэне Нацыянальнага акадэмічнага тэатра імя Янкі Купалы: сучасны погляд на гэту п'есу рыхтуе малады рэжысёр Данііл Філіповіч. 29 — 31-га — прэм'ера ў Гомельскім гарадскім маладзёжным тэатры, які набыў імідж аднаго з самых эксперыментальных у краіне: Віталей Краўчанка прапануе трагічны фарс "Тата" па п'есе Фларыяна Зелера, дзе праблема страты памяці старога чалавека даследуюцца быццам яго ўласнымі вачыма. А ўсяго адзін дзень, 28 ліпеня, — музыкспастыча "Фігара" ў Палацы культуры прафсаюзаў.

Як тут публіцы не разгубіцца? Тым больш што і надвор'е кліча правесці во-

льны час на прыродзе, а не ў замкнёнай зале. Тэатр "Тэрыторыя мюзікла" знайшоў новую форму прэзентацыі будучага спектакля — не ў форме звычайнай прэс-канферэнцыі адно для журналістаў, а ў выглядзе так зва-

нага "кватэрніка дзядзькі Якуба". На лужку ў сядзібе Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа сабраліся пастаноўшчыкі, артысты і зацікаўленая публіка. Фрагменты з будучага багата касцюміраванага спектакля паказваліся без сцэнічных строяў, але быў абжыты балкон другога паверха: частка падзей адбывалася там. А пасля прагляду можна было не толькі задаць пытанні, але і пагутарыць з апантанымі творцамі, што называецца, сам-насам.

К

На здымках: рэпетыцыя спектакля "Фігара".

Страта

У музыцы — рэкі і горы

Скончылася зямное жыццё народнага артыста Беларусі, знанага кампазітара Андрэя Мдзівані. Заважылася яшчэ адна старонка сучаснай айчынай музыкі, што можа быць яскравым прыкладам дыялогу нацыянальных культур на беларускай глебе.

Само прозвішча Андрэя Юрэвіча сведчыць пра грузінскія карані гэтага творцы. Так і ёсць: ён нарадзіўся ў Тбілісі. І хаця там прайшлі толькі дзіцячыя гады будучага кампазітара, яны шмат у чым сфарміравалі жанравыя стыльывыя адметнасці яго творчага почырку. І новае

для беларускай музыкі 1960 — 80-х гадоў разуменне нацыянальнай тэмы. Мдзівані адным з першых звярнуўся да агульначалавечай гістарычнай тэмы (1979 год — 3-я "Сімфонія ў стылі барока", 1983-і — 4-я сімфонія Ното сарієнс з прозаіч вагантаў) і працягваў развіваць яе ў 1990-я і 2000-я. Ад разумення беларускай мінуўшчыны, славай хіба сялянскім фальклорам, перайшоў да прызнання яе архітэктурных помнікаў (5-я сімфонія "Памяць зямлі"), інтэлектуальных здабыткаў (6-я сімфонія "Полацкія пісьмёны", дзе згаданы і Еўфрасіння, і Франціск Скарына). Дый на сам сялянскі фальк ён зірнуў зусім іначай. Чаго варта хаця б згадана "Памяць зямлі" — першцай і на сёння адзінай ў свеце сімфонія для аркестра беларускіх народных інструментаў.

1970-я былі адзначаны ў беларускай і ўсёй савецкай музыцы (найперш харавой) так званай "новай фальклорнай хваляй", працягнутой і ў далейшыя дзесяцігоддзі. Кампазіта-

ры актыўна звярталіся да тэкстаў народных песень, выдадзеных Акадэміяй навук, і складалі на іх уласную музыку, уваасабліваючы гэтую "даўніну на новы лад" — сакавітую, з разнастайнымі даволі вострымі музычнымі прыправамі.

Харавыя партытуры Мдзівані не проста вылучаліся на гэтым фоне. Яны заклалі новыя традыцыі беларускага шматгалосся, бо спалучылі яго з грузінскім. На тыя часы гэта не ўсведамлялася, не было распрацавана ў навуковых даследаваннях, але следам за Мдзівані так пачалі пісаць іншыя беларускія аўтары — у выніку склаўся суцэльны пласт такіх твораў, а прапанаваў іх Андрэем Юрэвічам кампазітарскія прыёмы не страчваюць актуальнасці і дагэтуль. Дый увогле харавы струмень у яго творчасці — найгаляўны. Справа не толькі ў харавой сімфоніі "Паўночныя кветкі" ці харавым фінале балета "Страсці (Рагне-

да)", а ў самім кампазітарскім мысленні. Дый тая колькасць маладых кампазітараў, што вучыліся ў яго класе, — ці ж не ўваасабленне своеасаблівага шматгалоснага "хору"?

Звярну ўвагу яшчэ на адну цікавостку. Музыкае развіццё ў творах А. Мдзівані звычайна няўлоўнае, павольна паступовае, яго разгортванне нагадвае спакойна-апавадальнае цячэнне беларускіх рэк. А вось кульмінацыі і асабліва фіналы яго твораў — заўжды яркія, запамінальныя, бы крэпасці ці манастыры на горных вяршынях, якімі так багата вяршынях, якімі так багата Грузія. Такое спалучэнне гарызанталі і вертыкалі ў музыцы — адна з адметнасцей яго кампазітарскага стылю. А колькі яшчэ рэспэкт адкрые далейшае спецазначэнне яго творчасці! Шкада толькі, што некаторыя напісанія старонкі Андрэя Юрэвіча так і не пацую пры жыцці.

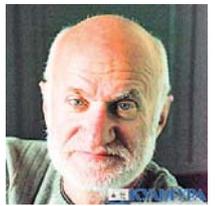
Надзея БУНЦЭВІЧ

Калектыў Вялікага тэатра Беларусі глыбока смуткуе ў сувязі са смерцю народнага артыста Беларусі, лаўрэата Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусі, выдатнага беларускага кампазітара Андрэя Юрэвіча Мдзівані і выказвае шчырыя спачуванні родным і блізім нябожчыка.

"Дзяджурны па нумару"

"У них там..."

Мая знаёмая распавяла такую гісторыю. Яе ўнучка, якой зараз семы, тры гады назад здзівіла яе словам: "У них там в Беларусі..." Сама дзядзька беларуска, яе бацькі — таксама. Справа адбываецца ў Беларусі. І тым не менш беларуская дзядзька, хай сабе і занадта маленькая, каб глыбока ўнікаць у нацыянальна-дзяржаўны дэфініцыі, гаварыла пра Беларусь як пра нешта яе недацькае.

А плумачэнне аказалася, здаецца, простым. Сацыялізацыя дзіцяці адбывалася праз Сеціва і змешчаныя там мультыкі. А мультыкі былі спрэс расійскія. Прычым выдатнай якасці. Гэты віртуальны свет дзіцём успрымаўся як больш рэальны, чым рэчаіснасць, нават з закладнай геаграфічнай прывязкай. Восі і думала дзядзька, што жыве ў Расіі, калі расійскі кантэнт увес час у яе перад вачыма. Тут дарэчы згадаць нашы заходнія вобласці ў 70-я гады, калі пра Сеціва яшчэ нават гаворкі не было, — тады польскае тэлебачанне там таксама бралася, і, вядома, нейкім чынам уплывала на дадзеныя рэгіёны.

У згаданай сітуацыі я не бачу бяды, а тым больш трагедыі. Дзяцінства маіх сыноў прайшло на тле дыснейўскай мультыкі, упершыню дапушчаны на наш тэлеэкран, але праз гэтыя яны амерыканцамі не сталі. Па ўсім свеце будуюцца "дыснейленды" па ўзору эталоннага, каліфарнійскага, але нацыянальна каштоўнасці ад гэтай праявы глабалізацыі не дэвальвуюцца і не скажаюцца. І ўсё ж гэтую праблему апоўвед бабулі пра ўнучку высвятляе.

Калі ў віртуальнай прасторы, якая выхоўвае нашых дзядзю, адсутнічае беларускі кантэнт, значыць, можа здарыцца нейкі прагал у свядомасці, калі дзіця падрасце і будзе рэальна ўключана ў сацыяльны працэсы. Вядома ж, інфармацыя і досвед, засвоены ў дзяцінстве, вызначаюць нашы ўчынкi ў сталым узросце. Як слушна гавораць нашы ўсходнія суседзі, "чому научылі, то і палучылі". Да таго ж, нават глабаліст-касамаліту нацыянальная свядомасць не зашкодзіць.

Кантэнт беларускага патрыятызму — гэта не толькі памяць пра драматычныя лёсавызначальныя падзеі гісторыі. Гэта яшчэ і даўня, калі трэба, романтизаваная гісторыя, нашы казкі, міфы, легенды. Французы выхоўваюцца на казках Шарля Перо, у датчан ёсць Андэрсан, у брытанцаў — Лоіс Корал і Джон Рональд Толкін, у шведцаў — Сэльма Лагерлёф, у паліякаў — Януш Корчак. Ці мае Беларусь літаратуру такога ж класу, цікавую дзедзям і дарослым? Мяркую, мае. Згадаем хоць бы Янку Маўра і ягоных "Палескіх рабінзонаў" Уладзіміра Караткевіча і ягонае "Дзікае паляванне караля Стаха". А калі чаго нестася, дык маладое пакаленне беларускіх літаратараў за рукі ніхто не трымае. Стварайце нацыянальны кантэнт, варты трансфармацыі ў віртуальны фармат! Дзеці дзядзюк скажуць. Дарослыя таксама.

Дарэчы, дзядзька, якой зараз ужо шэсць гадоў, болей такіх недарэчнасцей не гаворыць. Больш за тое, настроеная разам з бацькамі зрабіць Беларусь лепшай.

К

Па пытаннях размяшчэння
рэкламы ў газеце "Культура"

звяртайцеся па тэлефоне

+ 375 17 286 07 97

і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41,

альбо пішыце на электронны адрас

kultura@tut.by!

Добрай завядзёнкай Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь становіцца правядзенне дзелавых па сваёй сутнасці нарадаў і сустрэч у знакавых для нашых культуры мясцінах. Вось і рэспубліканскі семінар па пытаннях рэалізацыі кадрвай палітыкі ў сферы культуры і ўдасканаленні работы з рэзервам кіраўнічых кадраў адбыўся ў бадай самай рамантычнай сядзібе краіны — Залессі. Як прызналася карэспандэнтка “К” начальнік аддзела кадрвай работы і дзяржаўных узнагарод міністэрства Аксана ЛІСЕНКОВА, у такіх “самоленых” сценах нават атмасфера натхняе на ўзважныя рашэнні.

Ілья СВІРЫН

— Напярэдадні семінара вамі была праведзена грунтоўная рэвізія актуальнай сітуацыі ў кадрвай сферы нашай галіны. Ведаючы, колькі ў ёй самых розных арганізацый, магу ўявіць маштабнасць і складанасць задачы...

— Вы цалкам маеце рацыю: праца была няпростай. Але аналіз, праведзены намі напярэдадні семінара, дае магчымасць зрабіць тэма высновы, на падставе якіх будзе праводзіцца далейшая рэалізацыя кадрвай палітыкі. Больш за тое — па якасці і аператыўнасці звестак, якія мы атрымлівалі з самых розных арганізацый галіны, па глыбіні адлюстравання праблемных пытанняў можна прыйсці да высновы, як арганізавана праца з кадрамі ў асобных установах культуры і рэгіёнах. Прыкладам, Нацыянальная бібліятэка Беларусі прадэманстравала вельмі грунтоўны падыход — як і ўсе нашы ВНУ культуры. Парадавала і праца абласных упраўленняў — па шчырасці, мне нават цяжка вылучыць найлепшае з іх у гэтай намінацыі. Можна пералічыць літаральна ўсе, бо работа з кадрамі на гэтым узроўні арганізавана выдатна.

— **І тым не меней, праблемныя моманты, пэўна, таксама былі выяўленыя...**

— **Натуральна!** Наш аналіз дазволіў убачыць праблему старэння кадраў. Яна досыць застаецца актуальнай — хаця статыстыка паказвае, што кіраўнічыя кадры з года ў год “маладзеюць”. Яшчэ адзін аспект — маруднае засваенне сучасных тэхналогій па рабоце ў кадрвым пытанні. Да некаторых устаноў, такога адчування, яны нават яшчэ не дайшлі.

Размова пра кадры ў рытме паланэза

— Прабачце за неабананасць, але да мяне таксама. Мо патлумачыце, у чым тут сутнасць?

— Прыяду ў якасці прыкладу электронны тэставальны комплекс, створаны для кандыдатаў на пасады дзяржаўных службаў. Калі кандыдат прыходзіць на сумоўе, яму прапануецца прайсці адпаведны кваліфікацыйны экзамен. Там 6 раздзелаў, у кожным па 15 пытанняў: кадравая палітыка, ідэалогія, справядлівасць, эканоміка... Усе асноўныя сферы. Такі грунтоўны тэст дазваляе хутка, аб'ектыўна і ўсебакова ацаніць якасці кандыдата.

— **Ды, пэўна, ёсць у нашай сферы і тэма вакансій, дзе конкурсу няма зусім?**

— На жаль, так. На сяле вакансій даволі шмат. На Гродзеншчыне іх лік дасягае амаль 12% ад агульнай колькасці работнікаў, а васьм у Віцебскай — усяго 2%. Высокая патрэба адчувасца ў спецыялістах бібліятэк, клубных устаноў, тэатральных і культурных арганізацый. Варта адзначыць, што такая сітуацыя — перш-наперш наступства дэмаграфічнай праблемы, якая адчуваецца ва ўсіх сферах жыццядзейнасці грамадства. Вось таму на пасады сельскіх работнікаў культуры часам прызначаюцца спецыялісты, якія не маюць профільнай адукацыі.

— **Раней падыход да праблемы “практыкаў” быў даволі рыгарыстычны: досвед профільна дыплом не змяняе, і ўсё тут!** Ці не

мяняецца стаўленне з цягам часу?

— Высокія патрабаванні да работнікаў сферы культуры, вядома ж, засталіся — іх прадугледжвае заканадаўства. Але магу тут выказаць сваё ўласнае меркаванне. Калі чалавек мае рэальны досвед працы, калі ён сапраўды гарыць, а не тлее, калі ў яго мноства крэатыўных ідэй — такую кандыдатуру я б параіла разглядаць. Не варта быць фармалістамі. З гісторыі мы ведаем, німапа прыкладаў, калі доўга і плённа практыка замяняла профільную адукацыю.

— **Аднак у большасці выпадкаў пунявіна лёсу работніка культуры даволі прадказальная і вядзе праз адукацыю. Наколькі яна сёння адпавядае надзённым патрабам галіны?**

— Сувязі ўдасканальваюцца пастаянна, яны даволі гнуткія. Гэта агульнадзяржаўны падыход, які працуе і ў сферы культуры. На пачатковым этапе вызначасца патрэба, фармулююцца кантрольныя лічы прыёмы, праходзіць уступная кампанія. Аднак даводзіцца канстатаваць, што на выхадзе галіна ўсё ж не атрымлівае належную колькасць маладых спецыялістаў. Чаму так здараецца? Ды найперш праз розныя жыццёвыя абставіны, якія ў кожнага студэнта свае.

— **І менавіта таму пытанне мэтай падрыхтоўкі спецыялістаў выклікала на семінары такую жвавую дыскусію?**

— Так, дыскусія атрымалася вельмі плённай, і

рэй у ёй прадказальна влі два рэктары ВНУ культуры — Кацярына Дулава і Наталля Карчэўская. З іх вуснаў прагучала нямапа канкрэтныя пажаданні па ўдасканальванні такога фармату навучання. Мушу запэўніць, што Міністэрства іх пачула, і ніводнае з іх не застанецца па-за нашай увагай. Мы яшчэ больш упэўніліся ў тым, што неабходна павысіць эфектыўнасць мэтавай падрыхтоўкі — у тым ліку і праз удасканаленне заканадаўчых нарматываў.

— **Але, здавалася б, механізм тут прасты і вельмі прасты. Абітурьент заключае, па сутнасці, узаемавыгадную здзелку — прэферэнцыі пры паступленні ўзаем за**

маюць неабходныя для кіраўніка якасці. Гэтыя крытэрыі для ўсіх відавочныя: ініцыятыўнасць, здольнасць быць лідарам, адказнасць за даручаную справу, камунікабельнасць. А яшчэ — уменне бачыць стратэгію развіцця свайго напрамку. Зразумела, выяўленне такіх асобаў — справа працаёмкая і вельмі няпростая. І таму раз-пораз ва ўстановах культуры з'яўляецца спакуса паставіцца да яе фармальна. Наш аналіз выявіў такія выпадкі — камусьці варта задумацца, ці вядзецца ў іх арганізацыях гэтая праца на добрым узроўні. Урэшце, варта адзначыць, што праца з рэзервам — гэта клопат пра кадры наогул. Але калі

ўручэнне маладым спецыялістам іх працоўных кніжак. Цудоўная градыцыя, вартая пераймання! Як і ўсе захады, якія спрыяюць росту прэстыжу нашай прафесіі сярод моладзі.

У далейшым прадстаўніцы Віцебшчыны былі паднята важная тэма павышэння кваліфікацыі. Асабліва вузкіх спецыялістаў — напрыклад, харэографу, балетмайстраў, мастакоў-аздабляльнікаў... Будзем думаць, як вырашыць гэтую праблему.

— **І сапраўды, для несупынальнага індывідуальнага развіцця трэба рэгулярна павышаць кваліфікацыю — пагатоў, у наш хуткаплынны час, ісці ў нагу з якім не так і проста. Ці мае такую магчымасць кожны работнік культуры?**

— Такая магчымасць шырока прадстаўленая. Толькі за мінулы год сваю кваліфікацыю павысілі 1200 работнікаў культуры. Згодна з заканадаўствам, такія курсы неабходна праходзіць кожны пяць гадоў. Гэта тычыцца, дарчы, і нас, супрацоўнікаў цэнтральнага апарата Міністэрства культуры. У нас ёсць графік, згодна з якім ад пачатку 2020 года прайшлі калі двух дзясяткаў нашых работнікаў.

Да ўсяго, мы ўзаемадзейнічаем з Акадэміяй кіравання пры Прэзідэнце Рэспублікі Беларусі, і штогод для кадрвай дыялогіі ўстаноўлена курсавыя павышэння кваліфікацыі з выдачай адпаведнага пасведчання. Мець яго вельмі прэстыжна — гэта спрыяе прасоўванню па кар'ернай лесвіцы.

— **Якімі якасцямі павінен валодаць кадрава ўстанова культуры? Усё ж, працаваць яму даводзіцца з людзьмі творчымі...**

— Найперш кадрава — гэта той чалавек, які клопоціцца пра іншых, умее ствараць добры карпаратыўны дух (лічу, гэтаму добра спрыяе спорт). Ключ да паразумення ў калектыве толькі адзін — праз гутарку, узаемадзеянне. Зразумела, што знаходзіць агульную мову з іншымі — гэта адмысловае ўмелства. Імкнуса ў ім удасканальвацца ды і падахоўваць іншых. Думаю, у нас нядрэнна атрымліваецца.

“Ва ўсіх арганізацыях галіны неабходна вызначыць тых асобаў, якія маюць неабходныя для кіраўніка якасці. Гэтыя крытэрыі для ўсіх відавочныя: ініцыятыўнасць, здольнасць быць лідарам, адказнасць за даручаную справу, камунікабельнасць. А яшчэ — уменне бачыць стратэгію развіцця свайго напрамку”.

пачатковую адпрацоўку. Заключае па сваёй волі, цалкам ведаючы, на што ён ідзе...

— Вы маеце рацыю, але ў прыватных выпадках раз-пораз усплываюць розныя нюансы. Сярод іх можа быць нават колькасць жыхароў населенага пункта, куды накіроўваецца малады спецыяліст — часам гэта грае вызначальную ролю. Вось менавіта такія дробныя, здавалася б, дэталі і належыць урэгуляваць. Але сама сутнасць мэтавага навучання, вядома, застаецца нязменнай.

— **На семінары таксама вельмі актыўна абмяркоўвалася тэма работы з рэзервам кіраўнічым кадрам. Ведаю нямапа прыкладаў, калі работнікі культуры займалі высокія адміністрацыйныя пасады — і працяглі сабе на іх вельмі някеска. Але як пераўтварыць гэта ў сістэму?**

— Менавіта гэтага і патрабуе ад нас адпаведны Указ Прэзідэнта Рэспублікі Беларусі. Згодна з ім, ва ўсіх арганізацыях галіны неабходна вызначыць тых асобаў, якія

казаць агулам, высновы будуць хутчэй станоўчымі.

Зрэшты, тут таксама ёсць пытанні, над якімі варта паразважаць. Напрыклад, узроставы цэнз. Як правіла, у рэзерв уключаюцца асобы да 45 гадоў. Хаця кожны з нас ведае, што вельмі часта і сталейшыя людзі поўныя імпульсу ды крэатыву. Памятаю, адзін вельмі энергійны чалавек мне казаў: “Гэта не мой узрост, гэта ўзрост майго пашпарту”. Як тут з ім не пагадзіцца?

— **На семінары выступалі і прадстаўнікі рэгіёнаў. Якія цікавыя ноўхаў вы бы адзначылі?**

— Прыкладам, на Гродзеншчыне плануецца стварэнне віртуальнай кнігі гонару маладых спецыялістаў. Без сумневу, ініцыятыва цудоўная — яна будзе стымуляваць іх добрыя амбіцыі ды памкненні, гартаваць карпаратыўны дух, спрыяць абмену карысным досведам. Дарчы, падчас імпрэзы на Дзень работнікаў культуры на Гродзеншчыне знаходзіцца час і на ўрачыстве

Славуты замак “караля Мендога” не раз і не два становіцца аб’ектам нашай цікавасці. А ўсё праз сваю важнасць для нашай гісторыі і культуры. Усё ж шмат кім ён лічыцца першай сталяй ВКЛ. У адной з публікацый (“К” №46, 2017) мы распавядалі аб тым, як вялася папраўдзе скандальная бульдозерная меліярацыя замкавага рову. Не так даўно замак ізноў становіцца аб’ектам цікавасці, бо з боку Фары Вітаўта праводзіліся працы па ўмацаванні ўсходняга схіла замкавай гары пры дапамозе буранабіўных свай. І вось чарговы “этап”. У Сеціве з’явіліся фотаздымкі ўжо самой замкавай пляцоўкі, над якой нібы папрацавалі ўсе беларускія крэаты. У прамінулыя выхадныя, маючы вольны час, мы вырашылі наведацца ў Наваградка, каб на ўласныя вочы пабачыць, што за працы і кім сёла праходзяць на замку.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

УСХОДНІ СХІЛ

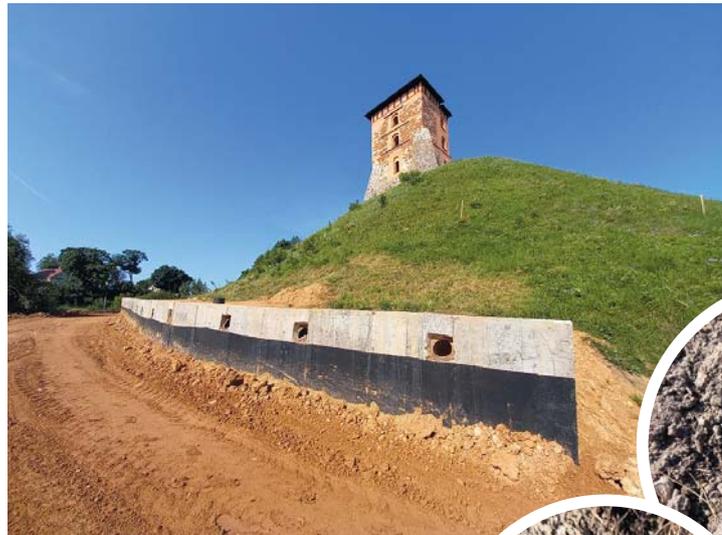
Падымаўся на замчышча я з боку ўсім вядомай крыніцы, якую месцічы даўно паставілі на службу сваім патрэбам, зрабіўшы да яе зручны падыход і накіраваўшы струмень у вадасцёк. І таму быў час аглядзець і замкавы роў, пацярпелы ў 2017 годзе ад нашэсця экскаватараў, і вынік працы па ўстаноўцы буранабіўных свай у падэшвы замкавай гары з усходняга боку. Сляды ранейшых прац у рове амаль сцёрліся, бо драўляныя шчыты паднілі і падзасыпаны зямлёй і зараслі ўсепранікальнай травой. А “буранабіўныя” працы надаўня яшчэ “свецяць” сваёй бетоннай навізнай, цудоўна гарманіруючы з металёвымі канструкцыямі Касцёльнай вежы. Усё, быццам бы, дзеля “лепшай швэрдасці” і перамогі, але ўбачанае чамусьці прымушала задумвацца аб недасканаласці сусвету.

Зусім збоку ад крыніцы, схіл замкавай гары аказваўся прарэзаны траншэяй, у якой нейкімі волатамі, праз роўную адлегласць, былі ўсталяваны тры студні (бетонныя і пластыкавыя калыбы, якія ўваходзілі ў схіл на нявысветленую глыбіню. Такі магутны пачатак “экскурсіі” паказваў, што сапраўды, бой з замчышчам распачаты не жартоўны, і што на версе гары мяне чакаюць іншыя цікавосткі.

Водаадводны калектар.

“Меліярацыя” на замку ў Наваградку

Абарончыя ўмацаванні XXI стагоддзя.

ДЗЯДЗІНЕЦ

Узяўшыся з вялікай цяжкасцю на гару, я адразу пашкадаваў, што не маю крылаў, ці, у горшым выпадку, квадраконтара. Бо з вышні рэшткаў замкавых муроў немагчыма было ахапіць усю карціну прац, якія вядуцца з сакавіка. Першае, што ўразіла, дык колькасць цікавых да ролнай гісторыі беларусаў, месцічах і гасцей, якія невялікімі групамі хадзілі па дзядзінец замка. Дзеці бегалі па валах, а некаторыя дарослыя паважна і пільна ўглядаліся ў сінія далі, стаячы на ўрвішчы ля вежы Шчытоўкі. Усё як звычайна. Акрамя аднаго. Замчышча было перакапанам уздоўж і ўшыркі.

Там-сям з-пад зямлі вытыркаліся ўжо “добра знаёмыя” бетонныя студні (некаторыя яшчэ не мелі завершанага выгляду і яміны былі прыкрыты металёвай сеткай), ляжалі беляныя пластыкавыя трубы. Адчуваўся ў гэтым сапраўдны, гаспадарчы размах. Выходзячы праз браму замка ў горад, я нарэшце, даведаўся, з якой мэтай і кім праводзіцца праца. На вялікім кідкім зялёным шчыце было напісана наступнае: “Рэканструкцыя з кансервацыі і прыставааннем гісторыка-культурнага каштоўнасці Наваградскага замка. 4-ы пускавы комплекс — першачарговыя супрацьварыінныя работы па

рацыя”. Самі ж працы выконвае субпадрадчык “Наваградскае ПМС”.

Там жа быў замацаваны план дзядзінца з пазначенымі на ім студнямі (каля дзесяці на замку, і тры на схіле) і каналамі централизованнага вадаадводу. А таксама, дзве таблічкі з надпісам “Праход і праезд забаронены! Вядуцца земляныя працы”, якія маглі спыніць толькі тых, хто збіраўся прайсці або праехаць у замак з боку горада. Астатнія маглі, падняўшыся і спусціўшыся з боку рову, нават і не даведацца пра катэгарычную забарону. Таму, думаецца, варта было б атачыць такімі таблічкамі ўвесь перыметр, дадаўшы адпаведную стужку, як гэта звычайна робіцца на важных і небяспечных аб’ектах.

КАМЕНТАР АРХЕОЛАГА

Фатаздымкі с замка, апублікаваныя ў Сеціве, у чарговы раз выклікалі пэўную хвалю эмоцый. Вядома ж, замак даўно чакае паўнаватраснай археалагічнай экспедыцыі, аб чым ужо не раз пісалася. Па-другое, асепкі керамічнага посуду і кафлі, костак, якія былі заўважаны на паверхні ля адной са студняў, нібы самі патрабавалі атрымаць каментар кампетэнтнай асобы. Таму мы звярнуліся па каментар да спадарыні Настасі Касцюкевіч, загадчыка аддзела захавання і выкарыстання археалагічных спадчыны Інстытута археалогіі АН РБ, кандыдата гістарычных навук.

даліся на глыбіні 0,5-0,6 метра на месцы раскопаў, якія праводзіліся ў 1920-х гадах польскімі даследчыкамі. Да таго ж, на замку існуе масіўная земляная падсыпка таўшчынёй больш за тры метры. Перад закладкай траншэі спадарыня Касцюкевіч правяла дзятнастычную шурфоўку да практычна адзнакі, якая паказала, што культурнага слою у гэтых траншэях няма. Хоць і была выяўлена вялікая колькасць фрагментаў керамікі, як бытавой, так і будаўнічай. На сённяшні момант каля дзесяці кілаграмаў найбольш важных і цікавых фрагментаў апісаны, зашыфраваны і перададзены на захаванне ў Наваградскі гісторыка-краязнаўчы музей. Рэшта, пасля падліку і апісання, закопваецца на месцы.

“Былі праведзены даследаванні траншэі і пры дапамозе металадэтэктара, якія далі дзве цікавыя знаходкі — наканечнік стралы гнездаўскага тыпу і паясныя стражкі. Пасля рэстаўрацыі яны будуць перададзены ў Наваградскі музей.

Рэшта знаходак — сучасныя цвікі, кансервныя банкі, коркі ад спіртных напояў, якія былі перамяшаны з фрагментамі керамікі XII — XVIII стагоддзяў, бітай цэглай і кафляй, што пацярпела, што падсыпка дзядзінца складаецца з баласту і ні аб якім культурным слаі на глыбіні 0,6 метра не можа весіцца размова”.

Што ж да тых некалькіх фрагментаў керамікі, убачаных мной, то у гэтым няма нічога надзвычайнага. “На падобных аб’ектах гэта норма — немагчыма і не мае сэнсу збіраць увесь масавы матэрыял”.

У сваім каментары спадарыня Касцюкевіч падкрэсліла, што на аб’екце былі выкарыстаны знакі, якія забараняюць праход і праезд на замчышча (але толькі з боку галоўнага ўваходу — заўв. З. Ю.). А самавольны праход і праезд пераследуюцца заканадаўствам нашай краіны!

ЗАМЕСТ ПАСЛЯСЛОУ’Я

Зразумела, вельмі шкада, што пра актыўныя працы на замку мы даведзіліся нядаўна. Чаму і не змаглі пабываць на аб’екце ў самы цікавы час, калі там, на месцы, можна было б убачыць на ўласныя вочы асепкі блытой прыгажосці, якія падымаліся археолагамі з глыбіняў зямлі. Ну што рабіць. Можна, іншым разам, даведаўшыся загадзя, мы нават зможам паваландзець на праўдзівых, а не ратаўнічых археалагічных раскопках. І хацелася б, каб гэты час прыйшоў як мага хутчэй!

Асепкі мінуўшчыны.

Па словах спадарыні Касцюкевіч, працы на Наваградскім замку, завяршыліся 16 ліпеня. Археалагічны нагляд праводзіўся цягам месяца, з 26 мая. Усе працы былі ўзгоднены з Міністэрствам культуры, таксама меліся два дазволы на правядзенне прац пры дапамозе цяжкай тэхнікі (гусенічнай і колавай). Падчас прац былі заманціраваны некалькі студняў для адводу грунтовых вод і пракладзены дрэны. Такія адзіная сістэма вадазбору мае на мэтае скід валы ў той самы крынічны ручай, пра які ўжо вялася гаворка вышэй. Дрэны пракла-

Надзея КУДРЭЙКА

— Амаль усё жыццё вы працуеце актрысай, і працуеце для дзяцей. Колькі гэта ўжо часу?

— Атрымліваецца, што 61 год, калі з конкурсу ў дзіцячую студыю-тэатр пры Беларускай тэлебачанні я адразу трапіла на экран — рэжысёр Ганна Іванаўна Пінігіна запрасіла ў свой тэлеспектакль “Дело мастера боится”. А набырапа нас цудоўная актрыса Клаўдзія Акімаўна Казакова. У студыі я атрымала выдатную прафесійную школу, Клаўдзія Акімаўна вучыла нас па праграме інстытута, і мне потым нават пры наступленні ў ВНУ казалі: “А чаму мы вас можам навучыць — вы ўсё ўмеце!” У цыклавых перадачах “Читают юные” мы чыталі паэзію і прозу, ігралі ў тэлеспектаклях — не толькі ў дзіцячых, але і ў дарослых. Напрыклад, у спектаклі “Сястрычка” сярод актэраў я адна была дзіцёнкам, прычым у галоўнай ролі. Шкада, што цяпер на тэлебачанні такога няма — няма спектакляў, няма дзіцячай студыі-тэатра. У мае часы гэта была вельмі сур’ёзная з’ява — тэлевізійны тэатр.

— Тады ж — з адзіным тэлеканалам і без інтэрнэту — чалавек з экрана абавязкова становіўся суперзоркай. І вы, мабыць, яшчэ ў дзяцінстве зведалі смак славы.

— На славу і зорную хваробу ў мяне часу проста не было. Тройчы на тыдзень мы займаліся ў студыі, і ў школе трэба было вучыцца, а калі пачыналася праца над спектаклем, то і ўвогуле ні хвіліны не заставалася. А жыла я побач з тэлебачаннем, што на Камуністычнай, — у доме пад шпілем, дык асабліва нікуды і не хадзіла болей, каб мяне там пазнавалі і хвалілі. Але школа, канешне, мной моцна ганарылася. Мне больш падабаўся сам працэс — іграць, здымацца. Я была не зоркай, а працаўніком. Як і зараз, дарэчы. І ўсё дзеля дзяцей.

— Іграць менавіта для дзяцей — гэта тое, чаго вы ад самага пачатку хацелі? Як вы трапілі ў ТЮГ?

— Мяне яшчэ ў студыі Клаўдзія Акімаўна прывучала да думкі, што я буду іграць у ТЮГу. А потым — там жа быў Міхаіл Пятроў, народны артыст! Я была ішчасліва працаваць разам з ім. Калі мяне не ўзялі ў Маскве ў інстытут, я вярнулася ў Мінск і пайшла працаваць у атэль. А палчас чарговых здымак на тэлебачанні сустрэлася з Людмілай Яфімаўнай Цімафеевай — заслужанай артысткай, актрысай ТЮГА, і яна сказала: “Верачка, і калі ты ўжо скончыш школу?” Калі даведзлася, што я скончыла, усклікнула: “І ты не ў ТЮГу!” І мяне імгненна ўзялі ў тэатр. Калі я першы раз зайшла ў кабінет дырэктара — пісьменніка Артура Віталевіча Вольскага — ён засмяяўся, калі мяне пабачыў.

— А чаму засмяяўся?

Колькі пакаленняў беларускіх дзяцей расло на спектаклях, тэлепраграмах, радыёпастановах, фільмах і мультфільмах, у якіх іграла Вера КАВАЛЕРАВА? Можна падлічыць — на тэлевізійным экране юная актрыса з’явілася яшчэ на пачатку 60-х гадоў. А нядарна заслужаная артыстка Беларусі, актрыса Тэатра юнага глядача, уладальніца прэміі “Хрустальная Паўлінка”, адна з самых славутых трагедій ва ўсёй гісторыі беларускага тэатра Вера Кавалерава адсвяткавала свой 70-гадовы юбілей. З яе імем звязаныя самыя бліскучыя і славутыя спектаклі ТЮГА. Але ж і лепшыя старонкі беларускага анімацыі таксама — бо менавіта голасам Веры Ільінічы ўжо амаль 50 гадоў размаўляюць героі мультфільмаў, і ў беларускім ігравым кіно і ў радыёпастановах актрыса пакінула ярскі след, а ў апошнія дзесяцігоддзі атрымала шырокае прызнанне і дзякуючы здымкам у серыялах. Наперадзе новы тэатральны сезон у галоўным тэатры яе жыцця — Тэатры юнага глядача.

Вера Кавалерава: “Я іграю не Асляня — Гамлета!”

Вера Кавалерава ў спектаклі “Мая маленькая чарадзейка”.

— Ну ўявіце сабе: на мне было паліто ў клетку, якое ледзь прыкрывала месца, алкуль ногі растуць, — талы ж у модзе было міні. Шыць мяне навучыла мама-швачка — яна памерла, калі мне было 11 гадоў, і я сама сабе пашыла такое моднае паліто і да яго гэтую ж кепку. Да таго ж я рыжая, рост 152 сантыметры. Так што Артур Вольскі ўбачыў практычна Алега Папова ў мініяцюры! Але ён вельмі па-добраму засмяяўся — увогуле, гэта быў цудоўны чалавек. Праз 30 гадоў я нагадала яму: “Сёння 30 гадоў, як вы ўзялі мяне ў тэатр”. — “І ганарыце гэтым”, — адказаў Артур Віталевіч.

— Я так разумею, з вашым талентам і вопытам вы мелі ўсе шансы паступіць у прэстыжную тэатральную ВНУ ў Маскве, але — амплуа і знешнасць сыгралі адмоўнае ролю. Што гэта за гісторыя?

— Аказваецца, у той год,

калі я скончыла школу, быў дадзены загад не браць трагедзі ў тэатральную ВНУ — маўляў, такія актрысы старэюць яшчэ пад час вучобы. Як зойдзец куды на прагляд, кажуць — а здыміце аб’ясы! Здымеш — усё, дзякуй, можаце ісці. Неяк пасля такога праслухоўвання ў Маскве за мной выбегла адна актрыса ў гадах: “Дзятка, а з якой ты сям’я?” Кажу, што з Мінска, папа ваенны, мама была швачкай. “Ой, за табой ніхто не стаіць, і ты вырашыла паступіць у Маскве? Ты ж паглядзі, каго тут бярэць!” І падвяла мяне да спісаў, а там усё знаёмыя прозвішчы. Але мяне ўжо практычна ўзялі ўва ВГИК на “беларускі” курс Ігара Таланкіна, трымалі для мяне месца. Але ў апошні момант з Мінска прыслалі дзвюх іншых дзяўчынак. ВГИК адказаў, што гэта месца для Смірновай (маё дзявоцкае прозвішча), але чыноўні-

Туды мяне забавілі кватэрай. Тэатр быў добры — адных народных артыстаў у ім было з дзясятка. І мяне панілі, “хадзілі на мяне”, як жакуць. Але ў Львове мне было не так цікава, там я часам нават не разумела, ці добра іграю. Гэта дзіцячую аўдыторыю не падманеш, а дарослыя ж абавязкова напрыканцы папаяскаюць у далоні. Калі ты ўмееш валодаць дзецьмі са сцэны — ты вялікі майстар. Я таму і кажу, што самыя лепшыя артысты выйшлі з ТЮГАў. Вось пачынаецца спектакль, папярэджаюць: “Адключыце свае мабільныя тэлефоны”, — ніхто, канешне, не адключае. Калі праз тры хвіліны ты яшчэ бачыш у зале агеньчыкі экрану, калі ты не прымусіў дзяцей захапіцца дзеяй — ты іграеш дрэнна.

— Не шкадуеце пра сваё такое эмацыйнае раішце?

— Не шкадую. Я і не хацела асабліва быць у Маскве — усё жыццё любіла Мінск. Я тут нарадзілася, і ў Мінск закаханая. Потым жа мяне спрабавалі ў Маскву перацягнуць, але я не захацела ўжо. І ў Ленінградзе не змагла жыць.

— У вас быў і “ленінградскі перыяд”?

— Не, там я не працавала — я туды на адзін год схадзіла замуж. (Смех). У Мінску на здымках пазнаёмілася з вельмі папулярным талы актёрам Аляксандрам Кавалеравым, якога ўсе ведалі па ролі хулігана Мамачкі з фільма “Республика ШКИД”, — а ён сам з Пішера, вась і паехала з ім туды. Праз год вярнулася ў Мінск. Канешне, любяць пра Кавалерава пытацца — чалавек быў вядомы, і яго “зорнае” жыццё мяне не радавала, але — разыйшліся ды разыйшліся. Засталася Кавалеравай, каб з сынам быць на адным прозвішчы. Мне ж потым у тэатры і гледачоў давялося перавучаць, што Вера Кавалерава — гэта я, Вера Смірнова.

— Калі вы гаворыце “тэатр”, гэта заўсёды значыць — мінскі ТЮГ. У вас у жыцці быў адзін тэатр?

— Так, па маім адчуваннях адзін, хая фармальна і не. Яшчэ я шэсць гадоў адпрацавала ў Львове ў Тэатры Прыкарпацкай ваеннай акругі.

выбірае свой шлях і ўрэшце выбірае яго працягла — вывозіць Ісуса Хрыста з Віфлема: ну хіба ж гэта не Гамлет, “быць ці не быць”! Так і ў іншых спектаклях — магу падкласі любіць сусветны рэпертуар. (Смех).

Канешне, у пэўны момант давялося пераходзіць на ролі цёткунаў, бабулек — з нядарнага паставак вельмі адметны быў спектакль “Паляна”, дзе я сыграла Місіс Сноу. Але як трагедія, у якіх звычайна вельмі кароткі, часам трагічна кароткі лёс, я пратрымалася вельмі доўга.

— Дык і зараз жа ў вас бліскучая галоўная роля ў спектаклі “Мая маленькая чарадзейка”, дзе вы іграеце гарзлівую дзяўчынку, няхай па сюжэце ёй і 127 гадоў. І робіце такія трукі, што і маладыя пазайздросяць.

— Я вельмі хацела сыграць “Чарадзею”, і наша Аня Казлова — надзвычай таленавітая — паставіла цудоўны спектакль. І вось скажыце — як не любіць такога гледача, калі пасля спектакля на прахадной маленькая дзяўчынка хапае за руку і пытаецца: “А табе праўда 127 гадоў?” Я схіляюся да яе, каб яна добра бачыла мой твар, і кажу: “Ну канешне, паглядзі сама”. І яна так уважліва-ўважліва разглядае. Кажу, людзі столькі не жывуць. (Смех). Ці калі да мяне проста на вуліцы кідаюцца дзеці ў захапленні, калі іх бацькі, іх бабулі — якія і самі ў дзяцінстве хадзілі ў ТЮГ — гавораць мне многа добрых слоў, калі пасля спектакля маленькі гледачы доўга не могуць сысці, бо іх так захапіла перажыванне... Ніякіх іншых званняў і ўзнагарод нават не трэба.

Зразумела, ТЮГ — тэатр найперш малых актэраў. І як толькі я болей не змагу “скакаць” — адразу сыду.

— Ці хапае вам зараз працы, і працы ў тэатры ў тым ліку? Нядарна ж і яшчэ прэм’ера адбылася.

— Новы спектакль — “Шамашла”, вельмі цікавая работа, для дарослых. Аўтар п’есы Юрый Кулік вызначаў Шамашла — маю ролю — як дамавіка, але я яго пераканала, што гэта чалавечы сумленне. Там цікавая гісторыя, і ўвогуле п’еса вельмі глыбокая. Паставіла “Шамашла” ізноў жа Ганна Казлова, мне падабаецца з ёй працаваць. Зараз у мяне ўжо не так многа спектакляў, а для актэра працэс — гэта страпа кваліфікацый. Таму і пачала я быць актыўна ў серыялах здымацца — на расійскіх, украінскіх, і ёсць работы прыкметныя, за якія не сорамна. Па-ранейшаму агучваю мультыкі на “Беларусьфільме” і вельмі люблю гэтую справу — я ж ёй ужо амаль 50 гадоў займаюся! Так што не магу паскардзіцца, што няма чым заняцца. Але перадусім для мяне па-ранейшаму — тэатр.

К
Фота прадастаўлены Беларускай дзяржаўнай акадэмічным тэатрам юнага глядача.

Конкурс +, але з пытальнікамі

Юбілейны XXX “Славянскі базар у Віцебску” завяршыўся, пераможцы названы: Гран-пры атрымалі Комнен Вукавіч з Чарнагорыі (у дзіцячым конкурсе) і Рухія з Казахстана (у дарослым). Лаўрэатамі сталі асобна прадстаўнікі нашай краіны: 13-гадовы Канстанцін Мазуркевіч (першая прэмія) і, сярод дарослых, Данііл Мышкавец — сёлетні выпускнік Мінскага дзяржаўнага каледжа мастацтваў. Захавалася і штогодня негалоўнае спаборніцтва між нашымі і замежнымі артыстамі, дзе праіграўшых не бывае.

Надзея БУНЦЭВІЧ

УСЁ ПАЧЫНАЕЦЦА З ДЗІЯЧІНСТВА

Дзіячы конкурс звычайна праводзіцца раней за дарослы. У мінулыя гады, здаралася, яго праслухоўванні ўвогуле выносіліся за межы афішыйных фестывальных дзён. Сёлета ён папярэднічаў даросламу з розніцай хіба ў некалькі гадзін. Але адчуванне таго, што дзеці ўсё роўна апыраджваюць дарослых, захавалася.

Дзіячы конкурс сёння практычна нічым не адрозніваецца ад дарослага — хіба меншым узростам удзельнікаў і, алпаведна, меншымі прэміямі. Усё астатняе — без скардак на дзіячынства. У тым ліку рэпертуар, хаця ў конкурсных умовах і пазначана неабходнасць алпаведнасці дзіяча-юначай тэматыцы і светаўспрымання. Прыводзячы аргументы на карысць дарослых кампазіцый, звычайна гавораць пра ранішае сталенне сучасных падлеткаў. Каханню, як вядома, “усе ўзросты падуладны”, але ж яно бывае вельмі розным. І залежыць не толькі ад індывідуальных чалавечых рысаў, але і ад псіхалогіі людзей рознага веку. А яшчэ — ад імклівых змен у самым грамадстве.

На цяперашнім конкурсе сутыкнуліся дзве тэндэнцыі. Адна звернута да колішніх традыцыйна-спрыяцця дзіячэй як “меншых дарослых”, што адбывалася нават на сцэнічных строях. Другая — скіравана на падлеткаў з іх іншым светам, адрозным і ад дарослага, і ад казачна-дзіцячага. Нават тэма вясёлкі, абраная ў якасці пункту адліку для канцэртнай ўсіх трох канцэртаў (два конкурсныя праслухоўванні і шчыромонія ўзнагароджвання), вырашалася не столькі як кароўная казка, колькі як размаіццэ несупынных творчых фантазій.

Больш перспектыўным, вядома, з’яўляецца другі кірунак, які забяспечвае не толькі перамясцэнне традыцый, але і іх абнаўленне, далейшае развіццё, а не паўтор. Калі ж меркаваць па Гран-пры, перамагла ўстойлівая класіка. І добрая навучанасць, што спрыяе вырошчванню вундэркіндаў, цікавых хіба да першых прыкмет свайго сталення.

Асабіста для мяне сапраўднага Гран-пры, што відэачна пераўзыходзіць агульны ўзровень, сёлета на конкурсе не атрымалася. Уладальнік гэтай ўзнагароды спяваў стабільна, але паказаў дзве лірычныя кампазіцыі. Адною з іх была Je t’aime Лары Фабіян, слухаць якую ў хлап-

чковым варыянце было дзіўнавата. Дый раскванасію сцэнічных паводзін ён зусім не вылучаўся.

Па яркасці тэмбравых і артыстычных якасцей, професійнай падрыхтоўцы і абраным рэпертуары, на вышэйшую планку мог прэтэндаваць найперш наш Канстанцін Мазуркевіч. У першы конкурсны дзень ён даволі ўдала ўва-сабляў творчага нашчадка

Ю з а р ы .

А на другі што-сці пайшоў так. На адборы ён спяваў іншую песню, і дзве кампазіцыі былі аднапланавымі. Раптанне замяніў адну з іх мела рашыю, ды, пэўна, крыху не хапіла часу, каб юны выканаўца пачуваў сябе гэтак жа ўпэўнена. Песня “All by myself” з рэпертуару Селін Дзі-ён — найскладаная не толькі па вакале, але і па драматургіі. Калі хлопчык выйшаў на сцэну, на ягоным твары была напісана разгубленасць. Можна, напэўна, “ўвайшоў у вобраз”? Ці было дрэнна чуваць “мінусоўку”, што нярэдка здарасца. Але ён змог сабрацца і завяршыў выступленне папраўдзе феэрычна, даказаўшы сваё першынство.

Другую прэмію падзялілі Елізабет Захарыева з Балгарыі і расіянка Ксенія Кан. Трэцюю — Шахрукан Халімоўнаў з Узбекістана і Даніэль з Украіны. На жаль, за межамі лаўрэатства засталіся абаяльныя, вельмі арганічныя ў розных стылях Аміта Асатгава з Казахстана, Юлія Талеуке з Малдовы — што называецца, гатовыя артысткі. Але конкурс — гэта яшчэ і латарэя. Ва ўсіх сэнсах.

ХІТ “ГАРАЧЫ” ЦІ ЗАСТЫЛЫ?

Будзем шчырымі: сёлетні дарослы конкурс аказаўся далёка не самым моцным. У цяперашніх няўстойлівых умовах, калі сітуацыя з той жа пандэміяй змяняецца штодня, гэта цалкам натуральна. Жа-

данне пабудаванае графік гэткага няўмоўнага ўзрастання — атавізм савецкіх і асабліва даваенных часоў, калі лінейны падыход да гісторыі лічыўся адзіна правільным. Увогуле, чакаць штодня павышэння конкурснага ўзроўню апырэры немагчыма. На склад удзельнікаў уплываюць вельмі многія фактары, сярод якіх не след адкідаць яго влікацьшы выпадак. Так што ўпрыгожванне светлых хітоў танцавальным суправаджэннем ансамбля “Тодэс” аказалася як ніколі дарэчы. Да ўсяго, гэта працягнула традыцыі дзіячага конкурсу і многіх іншых канцэртаў, дзе эстраднае спевы спалучаюцца з харэаграфічнымі нумарамі найперш

нага на словы Леаніда Пранчака “Я магу купіць каханне” была вельмі папулярнай у 1990-я, адкрываючы новую для беларускай эстрады тэму — дзіячыны “па выкліку”. Малады выканаўца ўклаў у яе ўсю горыч свайго героя, дапаздзеная вакальная калібрнасць стала сапраўдным плачам па загубленых лёсах. А вось замежная эстрада, што гучала ў першы дзень, розала вуша дрэнным вымаўленнем. Прыгожы тэмбр спевака выявіўся хіба на “Купалінцы” ды іншых мелодыях, праспяваных ім, пакуль журы вызначалася з баламі.

Дарэчы, гэтыя шоу-хвілінкі, прызначаныя для запавунення паўз, сёлета былі не заўсёды этычнымі, часам грашылі адсутнасцю паліты-кеса, неабходнага на падобных

кі не сорамна — менавіта яны часцей за ўсё вырастоўвалі агульныя ўражанне ад вечарыны. Што ж да запрошаных гасцей, дык спевы некаторых нагадвалі эстаранную манеру.

Калі праводзіўся б конкурс сярод саміх канцэртных праграм, дык упэўнена і відэачна перамог бы праект “Крок бу крок” рэжысёра Уладзіслава Аршкоўскай. Галаканцэрт майстроў мастацтваў Беларусі даў фору ўсім іншым вечарынам і быў папраўдзе арыентаваны на лепшыя здыбкі нацыянальнай культуры за некалькі стагоддзяў. Акцэнт у ім ставіўся не на папулярных беларускіх выканаўцаў, а найперш на сам аповед пра нашу краіну — праз айчыныя брэнды. І гэта аказалася не толькі прырода, чысціня ды праслаўная культура, падаздзеная праз песню пра яе, спорт, сучасная харэаграфія ды многія іншыя “фішкі”.

Што ні нумар — адціліфаваны дыямент. Між тым, многія імёны былі новымі, невядомымі не толькі шырокай публіцы, але і некаторым спецыялістам. Іх адкрыццё — яшчэ адзін здыбтак гала-канцэрта.

А колькі адкрыццёў

Рухія Байдуkenавa.

дзяржаўных мерапрыемствах міжнароднага ўзроўню, што павінны дэманстраваць імкненне “да міру і ўзаема-разумення”. Замест зняцця стрэсу ў канкурсантаў відучы часяком ставіў тых у даволі няёмкія, недарэчныя сітуацыі, дый сам ягоны пасыл быў алкрыта скіраваны на “тошчу падману”.

Што ж да іншых лаўрэатаў ды прызёраў, дык першую прэмію і прыз Прэзідэнта Беларусі “Славянская наліца” атрымала Ірына Арсеніевіч з Сербіі. Гран-пры — Рухія з Казахстана, якая валодае вялізным дыяпазінам і нагадвае жаночы варыянт Дзімаша Кудайбергана. Чым не падастава задумацца пра прыродны далезныя казахскія спевакоў — і ўменне іх добра развіваць? Трэціе месца падзялілі Тодфік Гаджыеў з Азербайджана і Іванна са Славакіі. Мірза Селімавіч павязе ў Боснію і Герцагавіну прыз імя У.Мулявіна. А тэлевідэапраект “Мір” адзначыла сваім прызам Абая Серыкава з Кыргызстана.

дзяржаўных мерапрыемствах міжнароднага ўзроўню, што павінны дэманстраваць імкненне “да міру і ўзаема-разумення”. Замест зняцця стрэсу ў канкурсантаў відучы часяком ставіў тых у даволі няёмкія, недарэчныя сітуацыі, дый сам ягоны пасыл быў алкрыта скіраваны на “тошчу падману”.

Што ж да іншых лаўрэатаў ды прызёраў, дык першую прэмію і прыз Прэзідэнта Беларусі “Славянская наліца” атрымала Ірына Арсеніевіч з Сербіі. Гран-пры — Рухія з Казахстана, якая валодае вялізным дыяпазінам і нагадвае жаночы варыянт Дзімаша Кудайбергана. Чым не падастава задумацца пра прыродны далезныя казахскія спевакоў — і ўменне іх добра развіваць? Трэціе месца падзялілі Тодфік Гаджыеў з Азербайджана і Іванна са Славакіі. Мірза Селімавіч павязе ў Боснію і Герцагавіну прыз імя У.Мулявіна. А тэлевідэапраект “Мір” адзначыла сваім прызам Абая Серыкава з Кыргызстана.

ПЕРАМАГАЮЦЬ АЙЧЫННЫЯ БРЭНДЫ

Адметнасцю юбілейнага фестывала стала павышаная колькасць беларускіх удзельнікаў, у тым ліку на самых прэстыжных гала-канцэртах у Амфітэатры. За нашых было не толь-

утрымлівала традыцыйная, здавалася б, шчыромонія ўзнагароджвання пераможцаў дзіячага конкурсу! Бо там згадлі не толькі удзельнікаў і членаў журы, але і менавіта віцебскія брэнды ў галіне культуры і мастацтва. У прыватнасці, фестываль-конкурсы “Арт-парад у Віцебску”, што ахопліваюць не толькі вакал, але і ўсё напрамкі харэаграфіі, інструментальную музыку, выяўленчае мастацтва, дэкаратыўна-прыкладнае і мастацкія рамесствы.

На жаль, гэтыя дзве самыя яркія фестывальныя вечарыны адбываліся адначасова на розных пляцоўках — і гэтак жа супадлі па часе іх тэлетрансляцыі на розных каналах. Таму паглядзець іх цалкам можна было хіба ў рэжыме ацкладзенага прагляду. Да таго ж, у тэлепаказе беларускага праекта не ўдалося сумесіць творы выяўленчага мастацтва, што дэманстраваліся на задніку, з агульнай карцінкай і буйнымі планами салістаў. Магчыма, гэта можна будзе зрабіць пра для найбольш мантажнай працы? Бо “Крок бу крок” павінен папоўніць затым фонд нашых здыбткаў у якаў маюць больш цэласнае выглядзе.

К

Ура! Кніжны дождж прайшоў!

Мы так часта ўжываем слова “культура”, што іншым разам не задумваемся над глыбінным сэнсам паняцця. І дарэмна. Напэўна, у гэтым прычына не надта вялікая чысціні нашых ліфтаў і душ. А таксама — не вельмі добрага ведання роднай гісторыі ды імя продка ў пятым калене. А сапраўды, што за паняцце такое — культура? Звернемся да цытат. Наш Васіль Быкаў, да прыкладу, сцвярджаў, што “аснова беларускай культуры — мова”. Ці не за век да Быкава расійскі журналіст Рыгор Ландау заўважыў: “У культуры асновай з’яўляецца вяршыня”. Геніяльна! Лагічны працяг усяго згаданага ў тым, што без нацыянальнай мовы і гаворкі няма пра нацыянальную культуру. І не толькі пра культуру. Пацвярджаюць думку Рыгор Барадулін: “Без мовы я — нішто” і Пімен Панчанка: “Я — сірата без маёй Беларусі”. Мова атаясамліваецца з Бацькаўшчынай. Культура гарантуе захаванне і першага, і другога. У доказ — выказванне аднаго з вядучых кардыёлагаў планеты Себасціяна Кербера: “Карціна не можа спыніць кулю, але можа спыніць таго, хто страляе”. Трапна і ёміста. А як разумеецца слова “культура” вы, яе носьбіты і чытачы “К”?

турныя чытанні...
А 13 ліпеня наша ўстанова ладзіла творчыя сустрэчы, прысвечаныя 145-годдзю Цёткі і 150-годдзю з дня нараджэння Лесі Украінкі. Тацыяна Анатольеўна ўпершыню напісала ліст у “Культуру”. Вельмі спадзяюся, што газета займела чарговага шчырага сябра.

Загладчыца **Давыд-Гародка** гарадской бібліятэкі Тацыяна Стахейка пашла пра сустрэчу з вядомай паэткай **Століншчыны** Галінай Бабарыка. “Галіна Сідараўна, — распавядае аўтар, — сябра Саюза пісьменнікаў Беларусі, лаўрэат шэрагу літаратурных конкурсаў”.

Акцыя “З клопатам пра бяслеку малой Радзімы” ладзіцца ў два этапы: з 1 ліпеня па 16 жніўня і з 13 верасня па 4 кастрычніка. Мэта — папярэджанне пажараў з-за неасцярожнага абыходжання з агнём і гібелі на іх людзей сталага ўзросту. Пра гэта напісала Тацыяна Бычанок — спецыяліст **Савецкага** раённага аддзела надзвычайных сітуацый Мінска. Чарговая акцыя “Вакацыі без дыма і агню” ладзіцца з чэрвеня па жнівень. Далей спадарыня Бычанок распавядае аб правілах паловодзін на вадзе. У першую мясціну Уладзімір Высоцкі наведваў у 1969 годзе, калі

лунка пясок. Уразіўся талды бясконда. Таму і ліст Алены Цярэшка, загадчыца аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Ваўкавыскай** раённай бібліятэкі лічу выключным па змесце. Справа ў тым, што ўстанова мае гульнівы пакой, дзе вялікай папулярнасцю карыстаецца пескарфія, якую з поспехам асвоілі бібліятэкары. Аказваецца, гэты від мастацтва называецца, па словах Алены, sand art. А вось хто навучыў пескарфіі саміх супрацоўнікаў установы, аўтарка, на жаль, не паведамляе. Неаспрэчна адно: бібліятэка мае свой непаўторны брэнд, а любіць чытач можа намалюваць пяском ілюстрацыю да ўпадзанага твора.

Прыхільнікі творчасці Уладзіміра Высоцкага сабраліся ў чарговы раз на возеры Ліпоўка **Навагрудскага** раёна. Фэст бардзюскай песні даўно стаў сталым брэндам раёна. Гэтыя мясціны Уладзімір Высоцкі наведваў у 1969 годзе, калі

уваду неабходна заходзіць

Яўген РАГІН

Сённяшні агляд пачнём з самага галоўнага. Загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Навагрудскай** раённай бібліятэкі Вольга Жых тлумачыць, за што яе ўстанова перамагла ў XXIX рэспубліканскім конкурсе “Бібліятэка — асяродак нацыянальнай культуры” і атрымала дыплом у намінацыі “За навацыі ў галіне бібліятэчнай справы”. Спадарыня Вольга не толькі згадвае дзейнасць рэтра-фотаатэлье, але і распавядае пра іншыя праекты: “*Бібліятэка займаецца не толькі выдачай кніг. Яе функцыянал дзейць уяўленне. А нашы праекты робяць Навагрудак больш культурным, адукаваным і дабрэйшым. Выставачны праект “У нас у гэтых пісьменнікі і кнігі ладзіць каманда аўтабібліятэкі. Маршрут інфармацыйна-краязнаўчага тура ўключае наведванне аддаленых маланаселеных вёсак. Апошні наш візіт — у Памямонь, Нізаўны і Рахавец. А ёсць яшчэ і музычны праект “Зямлі роднай многагалоссе”. Сваіх чытачоў райбібліятэка запрашала да ўдзелу ў члендзёжы #Гродзеншчына, якая чытае. Установа прапаноўвае інтэрактыўную праграму “Рэтра-падарожжа з навагрудскай гараджанкай”. Маршрут уключае наведванне міні-музея, дзе сцэнаруецца макет Рынкавай плошчы”. Вось каб усе лісты ў нашу рэдакцыю былі б такімі ёмістымі!*

бібліятэкі — распавядае пра тое, што ў **Елкаўскай** сельскай бібліятэцы можна апынуцца пад “Кніжным дажджом”. Так называецца выстава, размешчаная пад вялізным парасонам. У неверагодную ліпеньскую спёку такі “дождж” — збавенне для чытача. Вось што значыць дакладная назва для творчай акцыі!

Па першым часе маё пытанне “А што ў вас ёсць такога, чаго нідзе няма?” выскочыла работнікаў культуры, мякка кажучы, здзіўляла. Прайшоў час. Цяпер сотні беларускіх паселішчаў маюць свае брэнды. Пра іх зараз і гаворка.

Дзень рыбак прайшоў у аграгарадку **Варонча Карэліцкага** раёна. Самая лепшая юшка атрымалася ва Уладзіміра Гашко з Варончы. Прынамсі, менавіта да яго высталася вялікая чарга. А яшчэ былі тэатралізацыя, канцэрт і самае галоўнае — рыбалка. Кілаграмовага карпа выпягнуў 13-гадовы Вадзік Ціхановіч, які прыхаў да бабулі і дзядулі з горада. Уяўляю шчасце мальца!

Акцыі, прысвечаныя кветкам, прайшлі на **Астравеччыне** і **Ашмяншчыне**. Бібліятэкар па сувязях з грамадскаю аддзела бібліятэчнага маркетынгу Астравечкай раённай бібліятэкі Вольга Заячкоўская напісала аб праекце сваёй установы “Кветкі — вершы прыроды” (назва — упершыню) (назва — упершыню), а Ірына Браўзюская распавяла пра свята кве-

так у аграгарадку **Кракоўка**, якое ладзілі мясцовыя клубнікі. Не паспеў я гэтыя радкі напісаць, як прыйшла навіна з **Ваўкавыска**. Аказваецца, тамтэйшыя металдысты таксама любяць кветкі. Супрацоўнікі ДК назвалі свой праект “Гнезнаўскі букет красак”. Бачыў на “Беларусьфільме”, як робяць мультыкі, выкарыстоўваючы для ма-

тут праходзілі здымкі фільма Віктара Турава “Сыны ідуць у бой”. Мясцовыя жыхары на гэты факт не забыліся. Нагадаю, што ў навагрудскім гатэлі ёсць “імяны” нумар Высоцкага.

Сёлета спаўняецца 145 гадоў з дня нараджэння нашай славетнай зямлячкі **Алязгі Паўкевіч**, — распавядае загадчык аддзела бібліятэчнага маркетынгу **Шчучынскай** раённай бібліятэкі імя Цёткі Тацыяна Красінская. — *З гэтай нагоды па ўсім раёне прайшлі літаратурна-паэтычны твдзень, паэтычнае свята, літара-*

паступова, не варта купацца нашча ці апразу пасля прыёму ежы, нельга знаходзіцца ў вадзе падчас наваліны. Даволі частая пагзея — сутарга. Яна можа ўзнікнуць (часцей на лыткавай цягліцы) калі заўголна. Трэба не панікаваць, зрабіць глыбокі ўздых і апусціцца пад вадзіцу з галавой, моцна ўхапіць рукой вялікі палец нагі і цягнуць ступню на сябе. Беражыце сябе, шануюныя чытачы. Пішыце пра цікавае і здзіўляйце! Сустраэмаем праз тыдзень.

Такія пісьмы-споведзі прыходзяць на адрас нашай газеты далёка не кожны дзень. Вельмі шкада. Аўтарка не з чужых слоў ведае, як зарабляецца “культурны” хлеб, бачыла, як развівалася сельская самадзейная творчасць, сама брала ўдзел у гэтым працэсе. Але назірала і тое, як пэўныя паселішчы з іх установамі культуры прыйшлі ў заняпад. Аднак аптымізацыя не знішчыла аптымізм гэтай кабеты. Яна, пенсіянерка, па-ранейшаму спявае ў сваім калектыве і верыць у тое, што вёска не знікне, як раса пад сонейкам, і па-ранейшаму застаецца радзімай выбітных асоб, цікавых ідэй, карысных спраў.

ЯК УСЁ ПАЧЫНАЛАСЯ

У 1961 годзе ў вёсцы Прудок Светлагорскага раёна сабраліся даяркі калгаса імя Калініна і ў абедзённы перапынак пачалі спяваць разам з брыгадзірам Марыяй Дзікун. Яшчэ няшмат часу прайшло пасля Вялікай Перамогі. Кожная з жанчын пакаштавала ваеннага ліхалецця. Эвакуацыя, спалення вёскі, страта блізкіх, узнаўленне сваіх дамоў і калгасных збудаванняў. На сабе цягалі лес для будаўніцтва. Але раны на душы паступова загойваліся. Вось тады і загучала песня! Была яна і ваенная, і народная, аўтэнтычная.

Аднойчы Марыя прапанавала: “Давайце пойдзем у бібліятэку да Рэгіны і папросім яе дапамагчы з падборам новага рэпертуару”. Так і зрабілі. З таго часу бібліятэка стала месцам пастаянных сустрэч. Знаходзілася яна ў адным будынку з калгаснай канторай. Будаўнічая брыгада зрабіла да яе і прыбудову для клуба. У гэтай брыгадзе працаваў гарманіст Савелій Дашкоў. А пасля заканчэння будаўніцтва старшыня калгаса прызначыў Савелія загадчыкам клуба. Вось так у Прудку і з’явіўся хор даярак. У клуб пачалі хадзіць і даяркі, і механізатары. Канцэртныя праграмы дапамагала ствараць бібліятэкар Рэгіна. Першыя выступленні пачалі ладзіць па святках, пасля — абавязковыя танцы пад гармошку. Кожная важкая калгасная падзея стала суправаджача канцэртамі. Пачалі выбірацца ў іншыя гаспадаркі раёна. Калектыву стаў налічваць 35 чалавек. Раённы аддзел культуры звярнуў на хор увагу.

І Я ЗАХАЦЕЛА СПЯВАЦЬ!

На пачатку 1970-х вучылася ў Краснабярэжжым сельскагаспадарчым тэхнікуме, прыехала дамоў у вёску Якімава Слабада. Выпадкова пачула па радыё, як выступае хор з Прудка. Пляскала ў далоні кожнай песні. Выкананне было жывым, вясёлым і вельмі бліжнім да мяне, маладой дзяўчыны. У школе і тэхнікуме я брала ўдзел у мастацкай самадзейнасці. Таму захачелася спяваць у хоры. Лёс склаўся так, што пасля вучобы я пачала працаваць у калгасе імя Калініна (у аграрна-машынабудаўнічай службе (і жыць у Прудку)), а з 1980 года я спяваю ў калектыве, мары здзісняюцца!

Спачатку прыслухоўвалася да Аляксандры Дашкоўскай, Надзеі

“Радасцея” — ад слова “радасць”

Летапіс аднаго з сельскіх Дамоў культуры і яго хору

На здымках:

- 1 Абласны конкурс прыпевачніц. Справа налева: Людміла Ходар, Савелій Дашкоўскі, Надзея Музычэнка. 1993.
- 2 “Дажынкi” ў Рэчыцы.
- 3 Ансамбль “Радасцея”.
- 4 “Зажынкi”. Людміла Ходар.
- 5 Свята ў Прудку. 2017 год.
- 6 Святочны пірог ад чарговай гаспадыні.

Музычэнка — цудоўны дуэт. А якія прыпеўкі ў Аляксандры Сяргееўны атрымліваліся! Менавіта яна распавяла, што на акупаванай тэрыторыі жыла разам з мамай. У іх доме жыў стары немец, які за прыпеўкі частаваў дзяўчынку шакаладам, цукрам. А аднойчы яна спела: “Ты на бочке сідзіш, бочка с парохом, скоро бочка взлетит вместе с ворогом!” Фашыст быў нецвярозы і вельмі смяўся...

У калектыве было шмат сваякоў. Савелій Дашкоўскі — загадчык і баяніст, яго жонка Ганна, сёстры Уляяна і Соня; Надзея Музычэнка і яе сёстры ды пляменніцы: Ганна, Валя ды Зінаіда.

Раённы аддзел культуры на тым часе ўзначальвала Валянціна Ліпніцкая. А калектыву наш рос

за кошт маладых спецыялістаў, налічвалася ў ім амаль паўсотні самадзейных артыстаў. Прудкоўскі клуб набыў статус СДК, а Дашкоўскі стаў яго дырэктарам. Дзейнасць сельскага Дома культуры была шчыльна знітанавана з працай калгаса імя Калініна. Але з выступленнямі выязджалі і ў раён, вобласць, рэспубліку. Пасля аварыі на ЧАЭС выступалі ў забруджанай зоне Брагінскага, Нараўлянскага і Петрыкаўскага раёнаў.

СТАЛІ НАРОДНЫМІ

Адзначылі сваё 25-годдзе. Калектыву запрасілі для запісу

на рэспубліканскім радыё. Нашым музычным кіраўніком былі на чарзе Надзея Аляксееўна, Яўген Цагойка і ягоная жонка Марыя. У 1991 годзе мы сталі народнымі. Неўзабаве ў аддзеле культуры вырашылі, што аграрам Людміла Ходар павінна стаць дырэктарам Прудкоўскага СДК. Шчыра кажучы, не чакала. Я адвучылася ў Горацкай акадэміі, адпрацавала 20 гадоў у сельскай гаспадарцы. Але ж і ў калектыве я спявала ўжо 12 гадоў, любіла рыхтаваць маладзёжныя дыскатэкі, навагоднія агеньчыкі... Словам, дала зроду на перавод. Так мае жыццё і праца сталі творчымі.

Першым было купальскае свята. Яно доўжылася ўсю ноч. Кіраўніцтва калгаса выдаткавала вялікі аўтобус, каб на Купалле патрапіў любы ахвотны. Нечакана пра нашы шчыраванні паведаміла абласное радыё.

Як наш ансамбль стаў “Радасцеяй”? Песня павінна прыносіць радасць. Так назва і з’явілася. Падаецца, наша творчасць з ёй не разыходзіцца. Потым узнік дзіцячы калектыв-спадарожнік “Радасцеі” — “Звончыкі”.

З 1997 па 2014 год кіраваў “Радасцеяй” сямейны дуэт Уладзіміра і Валянціны Шуст. Абнавілі рэпертуар, зрабілі дуэт, трыя, квартэт. Мы ўпэўнена бралі высокія месцы на абласных конкурсах.

Калектыву браў удзел у святкаванні 370-годдзя вёскі Прудок. Для гэтага мы ўключылі ў праграму канцэрт аркестра Светлагорскага раённага цэнтра культуры пад кіраўніцтвам Уладзіміра Ясянецкага. Раней вясцоўцы такога маштабу не бачылі.

А потым нам споўнілася 50. Многія не дажылі да творчага юбілею “Радасцеі”. Час не пашкадаваў і будынак нашага СДК. Сродкі на дробны рамонт яшчэ знаходзіліся, а вось на капітальны... У 2012 годзе пра гэта напісала наша “Культура”. Але сёлета Прудкоўскі СДК зачынілі...

З 2016-га не працую дырэктарам, але “Радасцею” не пакінула. Да слова, кіруе ёю мая нявестка Наталія Ходар. А сам калектыву баўдзецца цяпер у вёсцы Судовіца, дзе СДК знаходзіцца ў былым дыхтоўным будынку дзіцячага садка. Так што дажыла “Радасцея” да 60 гадоў і паміраць не збіраецца.

Людміла ХОДАР,
вёска Прудок
Светлагорскага раёна
Фота з архіва аўтара.

Прафесійная дружба, партнёрства, супрацоўніцтва любога ўзроўню, а тым больш міжнароднага, мае вялікае значэнне ў дзейнасці любой установы. Тым больш, калі гэта культурная ўстанова, а дакладней — публічная бібліятэка: шматпрофільны цэнтр інфармацыі, творчасці і асветы. Сёння паўнаватраснае развіццё і ўдакладненне бібліятэч нават складана ўявіць без узаемадзеяння з бібліятэкамі іншых гарадоў і краін, бо менавіта яно дае магчымасць пашырыць межы бібліятэчных зносін і садзейнічае прафесійнаму ўзаемаўзабаганню спецыялістаў.

Падчас анлайн-сустрэч з замежнымі сябрамі.

Міжнародная дзейнасць публічных бібліятэк горада Магілёва пачала развівацца больш за 13 гадоў таму назад, калі магілёўская дэлегацыя ў складзе дырэктара ўстановы наведвала адзін са старэйшых прамысловых цэнтраў Расіі — горад Тулу. З гэтага моманту мы пачалі заводзіць новыя прафесійныя знаёмствы, вандравалі і прымалі гэсцей да сябе, адтукаліся на дружбу спецыялістаў бібліятэк з розных краін. Зрабіў гэтую работу прамысловы цэнтр у выглядзе выразнай дэталі на праект «Бібліятэка без межаў», які ўжо шмат гадоў рэалізуецца ў нашай установе.

У РЕЖЫМЕ АНЛАЙН

Мы наладзілі сувязі з Тулай, Масквой, Санкт-Пецярбургам, Ліпецкам, Саратавам, Новасібірскам, Самарай, Волагай, Пензай, Курскам, Яраслаўлем, Омскам... Добрыя зносіны склаліся і з бібліятэкамі Казахстана. Усе з задавальненнем ідуць насустрач, абменьваюцца ідэямі, дзеляцца поспехамі. Восем гадоў выязджаем адзін да аднаго, знаёмімся з горадамі, бібліятэкай, яе рэсурсамі і магчымасцямі.

У апошнія гады, дзякуючы інтэрнэт-тэхналогіям, большасць нашых сустрэч праходзіць у рэжыме анлайн. Гэта мае свае мінусы, але ёсць і вялікія плюсы: скарачаюцца час і адлегласць, мы бачым адзін аднаго тут і зараз, да нас маюцца далучыцца вялікая колькасць удзельнікаў з іншых краін. І нават калі эпідэміялагічная сітуацыя ў свеце стабілізуецца, а мы вельмі на гэта спадзімся, мы будзем працягваць сустрачацца анлайн, — гэта зручна і хутка, бо далятка не заўсёды людзі маюць магчымасць выехаць за шмат кіламетраў.

ІМЯННЫЯ ЁСТАНОВЫ

У нашым арсенале — разнастайныя па форме і змесце мерапрыемствы: анлайн-канферэнцыі, міжрэгіянальныя інвазійныя лабараторыі, відэамасты на актуальныя тэмы, міжнародныя інтэрнэт-форумы, пляцоўкі, профі-майстарні, сустрэчы маладых спецыялістаў.

Некалькі разоў у год, гэта ўжо добрая традыцыя, цэнтра-

льна гарадская бібліятэка імя Карла Маркса выступае прафесійнай пляцоўкай у анлайн-прасторы і арганізуе творчую майстэрню віртуальных зносін «Новы час - новы фармат», у якой прымаюць удзел бібліятэкі Тулы, Омска, Ліпецка, Новасібірска і інш. Кожны год кола удзельнікаў пашыраецца, нашых сяброў становіцца ўсё больш.

Ужо ў 2021 годзе ў віртуальным рэжыме бібліятэкі Магілёва сустраляцца з калегамі з Ліпецка, Санкт-Пецярбурга і Чыліянска. Прафесійная сустрэча была прысвечана актуальнай для бібліятэчнай супольнасці тэме — ролі і месцу імянных бібліятэк. Што імя значыць для бібліятэкі? Якая роля імянных бібліятэк? У апошні час гэтай тэме надаецца павышаная ўвага. Прысваенне імя — гэта важная і значная падзея, якая вырашае далейшы лёс установы, уплывае на яе сацыяльны статус. Імя надае бібліятэцы індывідуальнасць, вылучае яе з агульнай масы іншых бібліятэк, адкрывае пэўныя перспектывы.

У горадзе Магілёве 5 з 12 публічных бібліятэк носяць імяны рускіх і беларускіх пісьмнікаў — Якуба Коласа, Івана Шамякіна, Янкі Купалы, Аляксандра Пушкіна і Міхаіла Лермантава. Кожная з іх працуе над папулярызаванай імя: рэалізуе імяныя творчыя праекты, арганізуе персанальныя выставы, экспазіцыі, як у бібліятэцы, так і за яе межамі, у рамках шматлікіх мерапрыемстваў; адкрываюць музеі ў рэальных і віртуальных фармацях, якія садзейнічаюць захаванню літаратурнай спадчыны пісьмнікаў.

Кожная з бібліятэк мае свае лагатыпы, выпускае рэкламна-выдавецкую прадукцыю. Гэта выдатны вопыт, якім мы

можам дзяліцца з замежнымі калегамі і, адпаведна, атрымліваць цудоўны вопыт у алка. Бо нягледзячы на то, што жывём мы ў розных дзяржавах, праца і мэты ў нас агульныя.

Імя баспрэчна выступае сімвалам і брэндам бібліятэкі. Ёсць магчымасць для развіцця. Асабліва адказнасць ляжыць на бібліятэцы, калі яна адзіная ў сваім родзе сярод публічных

туры, у фондзе цэнтра ёсць і шматлікія выданні класіка беларускай літаратуры — Івана Шамякіна. Некалькі разоў у год спецыялісты двух гарадоў праводзяць цёплыя і такія патрэбныя анлайн- і афлайн-сустрэчы па папулярызаванай творчасці народнага пісьмніка Беларусі.

У пачатку 2021 года ўся культурная грамадскасць Бе-

ліжы, устаноў навуцы, культуры і адукацыі. У іх прымалі ўдзел прадстаўнікі бібліятэк Беларусі, Латвіі, Літвы і іншых краін, таксама прафесары, дацэнты, настаўнікі-прадметнікі, маладыя навуковыя з Беларусі, Расіі, Кітая, Азербайджана, Украіны, Германіі.

З вялікім задавальненнем магілёўскія спецыялісты ўдзельнічаюць у розных міжнародных акцыях і сустрэчах, прысвечаных Аляксандру Пушкіну: гэта і штогадовая акцыя «Чытаем Пушкіна разам» (арганізатар: абласная бібліятэка для дзяцей і юнацтва імя Пушкіна, Саратаў), сеткавы конкурс фатаграфій і хэштэгаў «Пушкін для ўсіх» (арганізатар: Муніцыпальная бюджэтная ўстанова культуры г. Шахты цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы РФ), сеткавая акцыя #ПушкінWord (арганізатар:

У апошнія гады наша супрацоўніцтва стала развівацца і пашыраць межы сваёй накіраванасці, яно перастала быць выключна прафесійным. Мы праводзім шмат мерапрыемстваў з удзелам расійскіх пісьмнікаў, сустракаемся з імі анлайн, арганізуем віртуальныя гульні, конкурсы для нашых чытачоў. У іх прымаюць удзел цэлыя сем'і, дзеці і моладзь.

Дзіўная краіна Казахстан, з багатай самабытнай культурай... У 2020 і 2021 гадах у гэтай краіне адзначалі, і зараз адзначаюць, дзве важныя падзеі — 175-гадовы юбілей вялікага казахскага паэта і асветніка Абая Кунанбаева, творы якога ведаюць і цэняць ва ўсім свеце, яны займаюць асаблівае месца ў скарбніцы сусветнай літаратуры, і 100-годдзе найстарэйшага літаратурнага аб'яднання Казахстана — «Звяно Алтай».

З нагоды названых дат нашы калегі і даўнія сябры з Усць-Камнагорска, а менавіта з Усходне-Казахстанскай абласной дзіцяча-юнацкай бібліятэкі арганізавалі і запусцілі міжнародныя інтэрнэт-конкурсы «Абай м. расы. Да Абая...» і «100 натхнёных радкоў...», мэтай якіх — знаёмства з літаратурнай спадчынай Казахстана, папулярызаванне кнігі і чытання, выхаванне творчых здольнасцяў дзяцей і моладзі. Магілёўскія чытачы, а гэта дзеці і падлеткі, з задавальненнем прынялі і прымаюць удзел у конкурсах, дзе чытаюць творы казахскіх паэтаў і працякаюцца культурай іншай краіны.

Магілёўская моладзь спаборае з чытачамі Новасібірскай абласной юнацкай бібліятэкі, камандамі з Волагды (Юнацкі цэнтр імя Уладзіміра Цендракова Волагодскай абласной бібліятэкі). Гульні праходзяць некалькі разоў у год, і дзеці з нешпарпеннем чакаюць наступнай сустрэчы.

Акрамя інтэлектуальных гульняў у практыцы работы дзіцячай бібліятэкі-філіяла № 2 правядзенне і іншых формаў мерапрыемстваў. Яркімі з'яўляюцца маладзёжныя паэтычныя марафоны «Не спі, паэт». Цікавай была міжнародная сустрэча маладых паэтаў «Паэтычны мікс», якая прайшла ў рамках Дзён культуры Беларусі ў Новасібірску. У рэжыме анлайн маладыя паэты Расіі і Беларусі чыталі свае вершы, размаўлялі, дзеляліся ўражаннямі.

У заключэнне хочацца адзначыць, што праца бібліятэч — гэта цэлая сістэма, якая складаецца з мноства элементаў і кірункаў. Міжнароднае супрацоўніцтва — адно з важных. Бо трэба абавязкова рухацца наперад. Мы вельмі рады, што ў нас столькі сяброў і партнёраў, а ў будучыні спадзімся, што нашы сувязі будуць толькі пашырацца.

Лілія КАПЫТАВА, галоўны бібліятэкар аддзела бібліятэчнага маркетынгу ЦІБ ім. Карла Маркса цэнтралізаванай сістэмы дзяржаўных публічных бібліятэк Магілёва

Знайсці адзінства ў памкненнях

Міжнароднае супрацоўніцтва магілёўскіх публічных бібліятэк

У апошнія гады, дзякуючы інтэрнэт-тэхналогіям, большасць нашых сустрэч праходзіць у рэжыме анлайн. Гэта мае свае мінусы, але ёсць і вялікія плюсы...

біліятэк у рэспубліцы. Такой бібліятэкай з'яўляецца магілёўская бібліятэка-філіял № 2, якая з 2016 года носіць імя прызнанага майстра беларускага слова — Івана Пятровіча Шамякіна. Гэтая падзея стала адпраўной кропкай дзейнасці бібліятэкі ў новым фармаце, непарыўна звязанай з імем пісьмніка.

ПРАКТЫ, ПРАКТЫ, ПРАКТЫ...

З гэтага года бібліятэка пачынае актыўна працаваць па аднайменным прэке «Іван Шамякін. Талент, непадуладны часу», у рамках якога запланавана вялікая работа, у тым ліку і шматлікіх сустрэч з калегамі з Расіі. Моцная дружба і прафесійнае супрацоўніцтва звязвае бібліятэку з Санкт-Пецярбургскімі калегамі — бібліятэкай імя Аляксандра Грыбаедава, у сценах якой створаны ўнікальны цэнтр — бібліятэка нацыянальных літаратур. Сярод вялікай колькасці літара-

дзюса адзначалі 100-гадовы юбілей Івана Шамякіна. Да гэтай знамянальнай даты былі прымеркаваны святочныя акцыі, канферэнцыі, чытанні, фотамарафоны, якія з поспехам прайшлі як у рэспубліцы, так і ў магілёўскай бібліятэцы.

Што тычыцца самога праекта «Іван Шамякін. Талент, непадуладны часу», то неаднаразова ён быў прадстаўлены на розных мерапрыемствах міжнароднага ўзроўню: міжнародных Шамякінскіх чытаннях «Пісьменнік—Асоба—Час», якія праходзілі ў 2017, 2019 і, вядома, у 2021 годзе — у юбілейны год класіка, на базе Мазырскага дзяржаўнага педагагічнага ўніверсітэта імя Івана Шамякіна; на міжнароднай канферэнцыі «Бібліятэка. Больш чым заўсёды», арганізаванай цэнтралізаванай сістэмай дзяржаўных публічных бібліятэк г. Мінска. Такія мерапрыемствы збіраюць разам спецыялістаў бібліятэк, выдавецтваў, кнігагандлёвых арга-

цэнтральная бібліятэка імя Пушкіна ЦІБ г. Чыліянска) і іншыя.

КАЛІ МОЛАДЗЬ СМЕЛАЯ

Дзіцячая бібліятэка-філіял і некаторыя бібліятэкі Магілёва разам з іншымі краінамі ўдзельніцамі ставяць інтэрактыўныя спектаклі, дзеляцца фотасправаздачамі і тэатрыраваных прадстаўленняў, чытаюць анлайн літаратурныя творы. Усё гэта дае магчымасць разнастайна сваю працу, падзяліцца сваёй дзейнасцю і зірнуць паволаку на творчасць любімага аўтара.

Не першы год бібліятэкі горада прымаюць удзел у міжнароднай маладзёжнай віртуальнай краўтыўнай сесіі — «ВООКХвалы», арганізатарам якой выступае дзяржаўная бюджэтная ўстанова культуры «Самарская абласная юнацкая бібліятэка». Галоўныя тэмы абмеркаванняў, вядома ж, моладзь, асабліва — як зрабіць бібліятэчную прасторы больш прывабнай для маладога пакалення.

Творчая, ініцыятыўная, смелая моладзь, са сваімі поглядамі і інтарсамі, — яна дакладна ведае, чаго хоча. Здыць маладзёж не так проста, і тут трэба вельмі пастарацца. У апошні час бібліятэкі ўсё болей і болей імкнуча стаяць альтэрнатыўнай пляцоўкай для моладзі, месцам для творчасці, самарэалізацыі, самавыяўлення, укараняючы новыя цікавыя формы і метады работы.

Вопыт паказвае — стаць часткай валанцёрскіх рухаў, арганізаваць сваю музычна-паэтычную арт-вечарыню, удзельнічаць у творчых сустрэчах, моладзевых суботніках, квартэліках — усё гэта з поспехам можна ажыццяўляць у магілёўскіх бібліятэках.

Памяць аб трагедыі на гістарычным месцы

19 ліпеня 1941 года ў акупаваным гітлераўцамі Мінску нацысцкімі кіраўніцтвам было прынятае рашэнне аб стварэнні гета — асобнага раёна, дзе былі ізаляваныя яўрэі з горада і ваколіц. Мінскае гета было адным з найбуйнейшых на акупаванай тэрыторыі Савецкага Саюза і ва ўсёй Еўропе наогул — больш чым за два гады яго існавання тут утрымліваліся сто дваццаць тысяч чалавек, больш за сто тысяч з іх загінулі. У васьмідзясятую гадавіну гэтай сумнай даты прайшлі памятныя мерапрыемствы, прагучалі ўспаміны колішніх вязняў, выступы гісторыкаў, адбыліся прэзентацыі новых праектаў, прысвечаных памяці аб трагедыі мінскага гета.

Антон РУДАК / Фота аўтара

Памятнае мерапрыемства, зладжанае Мінскім міжнародным адукацыйным цэнтрам імя Ёханэса Рау, Гістарычнай майстэрняй імя Леаніда Левіна, Міжнародным грамадскім аб'яднаннем “Узаемаразуменне” і Саюзам беларускіх яўрэйскіх грамадскіх аб'яднанняў і абшчын, адбылося ў анлайн-фармаце, што дазволіла прыняць у ім удзел заікаўленым з самых розных краін, у тым ліку колішнім малалетнім вязням нашаму, якія сёння жыюць за межамі Беларусі.

НА МЯЖЫ ВЫЖЫВАННЯ

Для кіравання жыхарамі гета нацысты стварылі адмысловы адміністрацыйны орган — юдэнрат, а таксама яўрэйскую паліцыю. Да гонару мінскіх яўрэяў, варта адзначыць, што нават кіраўніцтва гэтых структур актыўна ўдзельнічала ў падпольнай дзейнасці і імкнулася дапамагчы вязням гета, хоць неяк палепшышы іх незайздросны лёс. Наогул жа, у гета дзейнічалі каля двух дзясяткаў падпольных арганізацый, якія аб'ядноўвалі каля трохсот чалавек і былі вымушаныя змагацца супраць ворага ў яшчэ больш цяжкіх умовах, чым рэшта агульнагарадскога падполля. Тым не менш, падпольшчыкам гета ўдавалася ладзіць дыверсійныя акты і сабатаж на нямецкіх прадпрыемствах, збіраць медыкаменты і зброю для перадачы партызанам, распаўсюджаць падпольны друк, а таксама вывесці з гета каля пяці тысяч чалавек у партызанскія атрады.

Умовы існавання ў гета былі невыноснымі, акупанты ўсяляк абмяжоўвалі яго жыхароў у правах і задавальненні элементарных патрэб. Яўрэям было забаронена не толькі выходзіць за межы гета,

але і з'яўляцца на вуліцы без апазнавальных знакаў (адмысловых жоўтых латок), абменьваць рэчы на прадукты (а жыхароў гета ніхто не забяспечваў харчаваннем), хадзіць па тратуарах, узімку забаранялася збіраць драўніну для ацяплення. Акрамя таго, у першыя месяцы існавання гета гітлераўцы прымушалі вязняў выплочваць велізарныя грашовыя сумы і здаваць золата ды срэбра ў якасці “кантрыбуцый”. Усё гэта, аднак, не ратавала яўрэяў ад знішчэння, якое ўжо было прадвызначана рашэннямі нацысцкага кіраўніцтва.

Падчас ліквідацыйных “акцый”, а прасцей кажучы, масавых забойстваў, нацысты перадусім пазбаўлялі ад непрацаздольных жыхароў гета — жанчын, старых і дзяцей: іх забівалі ў дамах і на вуліцах, пакуль працоўныя калоны з ліку мужчын знаходзіліся ў горадзе на выкананні розных работ. Адзін з першых буйных пагромаў адбыўся ў гета ўжо на другі месці яго існавання, у жніўні 1941 года — тады загінулі каля пяці тысяч чалавек. У лістападзе буйны пагром адбыўся не толькі на тэрыторыі гета — яго ахвяраў таксама вывозілі на ўскраіну горада, у раён вуліцы Харкаўскай, і там забівалі ў мясцовасці Тучынка, у кар'ерах цагельнага завода — такім чынам загінулі каля чатырнаццаці тысяч чалавек.

Агулам за два гады і тры месяцы існавання гета ў ім адбылося яшчэ пяць буйных пагромаў, а канчаткова “яўрэйскі раён” быў цалкам ліквідаваны напрыканцы кастрычніка 1943 года, усё яго жыхары былі забітыя — ацалела ўдалося толькі паўтысячы майстэрняў, якіх вывезлі на працу ў Германію, а таксама дваццаці шасці вязням, якія схаваліся ад карнікаў у “маліне” — хованцы, абсталяванай у падвале аднаго з дамоў на тэрыторыі гета. Там яны правялі доўгія сем месяцаў, і выжыць, у выніку, здолела толькі палова вязняў — трынаццаць чалавек. Частцы жыхароў гета за час яго існавання ўдалося ўцячы і знайсці прытулак у партызанскім

Праект рэканструкцыі і мадэрнізацыі будынка Гістарычнай майстэрні імя Леаніда Левіна.

лесце. Наогул лічыцца, што рознымі шляхамі змаглі ўратавацца з мінскага гета не больш за два-тры працэнты яго насельнікіў.

АПОШНІЯ СВЕДКІ

Старшыня дырэкцыі Мінскага міжнароднага адукацыйнага цэнтра імя Ёханэса Рау Віктар Балакіраў нагадаў, што мінскае гета было месцам прымусовага перасялення, пераселі і знішчэння яўрэяў. Сярод ста пяці тысяч ахвяр мінскага гета каля трыццаці тысяч складалі яўрэі, дэпартаваныя з краін Заходняй Еўропы, таму гэтая трагедыя з'яўляецца не толькі беларускай, але і агульнаеўрапейскай.

Прывітанне ўдзельнікам памятнага мерапрыемства накіраваў першы намеснік начальніка Галоўнага ўпраўлення па ідэалагічнай працы і справах моладзі Мінгарвыканкама Юрый Уральскі, які падкрэсліў, што падзеі васьмідзесяцігадовай даўніны, аб якіх мы ўзгадваем у гэтыя дні, незваротна змянілі аблічча беларускай сталіцы. Да сумнай даты 19 ліпеня 1941 года яўрэі на працягу некалькіх стагоддзяў складалі значную долю насельніцтва Мінска і адыгрывалі неацэнную ролю ў эканамічным, культурным і грамадска-палітычным жыцці горада.

У мерапрыемстве прынялі ўдзел таксама прадстаўнікі традыцыйных канфесій Беларусі. Намеснік старшыні Сінадальнага інфармацыйнага аддзела Беларускай праваслаўнай царквы протаіерэй Аляксандр Шымбанёў адзначыў: “Такога дапусціць ніколі больш у нашай гісторыі нельга. Спадзяемся, што агульнымі намаганнямі зможам пабудаваць наш свет, нашу краіну ў любові, у гармоніі, у павазе адзін да аднаго”.

З вітальнымі словамі таксама выступілі апостальскі адміністратар Мінска-Магілёўскай архідыяцэзіі Казімір Вялікасельц

камітэт архітэктуры і горадабудаўніцтва Мінгарвыканкама ўзгадніў архітэктурна-планіровачную канцэпцыю рэканструкцыі і мадэрнізацыі будынка, які яшчэ з даваенных гадоў стаіць на рагу вуліц Сухой і Калектарнай, ля самага ўскраіну колішніх яўрэйскіх могілак, што сёння маюць статус мемарыяльнага сквера.

Мяркуюцца, што падчас рэканструкцыі будынак будзе ачышчаны ад напластанняў часу: пазнейшых прыбудов, тамбураў, веранд. Яму будзе вернута першапачатковае аўтэнтычнае аблічча, на фасадзе будуць раскрытыя фрагменты, якія дазваляць прадэманстраваць, як выгледалі сцены дома ў розныя гады. Згодна з праектам, да гістарычнага будынка таксама будзе прыбудоўваны сучасны корпус са шкла і бетону.

Галоўны архітэктар праекта Галіна Левіна адзначыла, што новы выгляд будынка майстэрні будзе ствараць уражанне своеасаблівага парталу, што вядзе ў гісторыю, дзякуючы якому наведвальнік майстэрні ўваходзіць з сучаснага свету ў асроддзе, што захалялася з часоў вайны і акупацыі, аб якіх

распаўядае змешчаная тут экспазыцыя.

Нахільныя бетонныя сцены новага сучаснага корпуса падкрэсліць адчуванне таго злому, які перажылі нашыя продкі ў сувязі з пачаткам вайны. Новы корпус будзе дзвухзрукоўным, з цокальным паверхам, тут прадугледжаныя ліфт і пад'ёмнікі для людзей з фізічнымі абмежаваннямі: будынак будзе цалкам безбар'ерна. Адною з адметнасцяў новай экспазіцыі мусяць зрабіцца ўзноўлены выгляд “маліны” — хованкі ў склепе, дзе вязні гета хаваліся ад пагромаў.

НЕЛЬГА ЗАБЫЦЬ

Таксама падчас мерапрыемства тэатр-студыя “SEPT” прадставіў п'есу Ксеніі Шталенковай “Memoria Nominis Clara”, дзеянне якой адбываецца ў тым самым кар'еры ля вуліцы Заслаўскай, дзе ў сакавіку 1942 года былі забітыя каля пяці тысяч вязняў гета — сёння гэтае месца вядомае як мемарыял “Яма”. П'еса яднае розныя часавыя пласты, пераплетаючы падзеі і ўспаміны героўў з даваенных часоў, гадоў акупацыі і нашых дзён. На завяршэнне сусотрычы галоўны рабін Рэлігійнага аб'яднання абшчын прагрэсіўнага іўдаізму Рыгор Абрамовіч прачытаў памятную малітву-кадзіш. Як адзначыла старшыня праўлення Міжнароднага грамадскага аб'яднання “Узаемаразуменне” Анжэліка Аношка, восемдзясят гадоў таму здарылася страшнае злачынства, але яшчэ больш страшным будзе забыць пра тую падзеі. Будзем спадзявацца, што новыя праекты па ўшанаванні памяці ахвяр нацызму непасрэдна на месцы трагедыі дазваляць захаваць памяць аб гісторыі мінскага гета, яго пакутніках і героях.

ЭКСКУРСІЯ ў “МАЛІНУ”

Дырэктар Гістарычнай майстэрні імя Леаніда Левіна Ірына Кашчэлян распаўяла аб канцэпцыі новай экспазіцыі, якую мяркуецца ствараць у гістарычным будынку майстэрні, размешчаным на колішняй тэрыторыі гета. У пачатку ліпеня

Не так шмат знойдзеца зорак беларускай культуры першай велічыні, чый дзень народзінаў святкуецца цягам месяца (!). Ян Чачот — менавіта з такіх. Бо ўрачыстасці ў яго гонар сёлета адбыліся — 24 і 25 чэрвеня, 6, 7, 8 і 17 ліпеня. А 24 ліпеня, яго імя яшчэ не раз будзе згадана падчас фестываля “БібліяКомпас: арыенцір на карыстальніка”, які пройдзе ў Новай Мышы Баранавіцкага раёна. І які прымеркаваны да Года народнага адзінства і 225-годдзя з дня нараджэння Яна Чачота. Адукацыйна-благотворнага ў дачыненні да даты і дзе паставіць кропку, як святкавалі юбілей Чачота ў Беларусі і па-за яе межамі, мы сёння і распавядзем. Бо самым непасрэдным чынам спрычынілася да святкавання юбілея і наша газета.

Зміцер ЮРКЕВІЧ

УВІДЗІНЫ

“Пачынальнік новай беларускай літаратуры, піянер беларускай фалькларыстыкі, той, хто вярнуў у беларускую мову літару “У”, той, хто сабраў і выдаў амаль 1000 беларускіх народных спеваў у часы, калі гэта было абсалютна неўздзячнай справай, той, хто прануў вывезення і існасць беларускаму народу” — гэта ўсё аб ім, аб Яне Чачоце. Падрэзана аб ім і аб родзе Чачотаў мы распавялі ў папярэдніх нумарах “К” (гл. № 26, 28, 2021). Таму тут мы спынімся толькі на даце, калі ж належыць святкаваць яго дзень нараджэння.

Згодна са знойдзенымі архіўнымі дакументамі, нарадзіўся Ян Чачот 17 ліпеня 1796 года ў Малюшычах (Малюшычы, Карэліцкі раён). 24 чэрвеня, 7 ліпеня, хоць і даволі папулярныя сярод чачотазнаўцаў, на вялікі жаль, даты памылковыя. Таму, каб усім разам, без рознагалосся, годна адсвяткаваць чарговы буйны юбілей (250-годдзе), пра адвечны прыныц “старыны не рухаем, навіны не ўводзім” давядзецца забыць. Хача б гэтым разам.

АД МАДРЫДА ДА ПІНСКА

Спробы сабраць звесткі пра тое, калі і дзе святкаваўся юбілей, паказалі, што акрамя Беларусі, адбылася імпрэза ў гонар Яна Чачота нават у сталіцы Іспаніі. Так, 25 чэрвеня ў Пасольстве Беларусі ў Мадрыдзе адбыўся літаратурны вечар, які быў падрыхтаваны сумесна са Усеіспанскім асацыяцыяй беларусаў “EsBelarus”. У Беларусі ж, на радзіме Яна

Патрыцыя Свіціна і Уладзімір Бербераў. Імпровізацыя.

Акварэлі Марыі Сыракаваш.

Адцішка “Вечарыны” (дызайн Кацярына Маркевіч).

Вечарына памяці Яна Чачота ў Райцы

Як у Беларусі адсвяткавалі 225-ю гадавіну з дня нараджэння выдатнага беларускага паэта і фалькларыста

Успаміны Антона Адынца.

Чачота, святкавалі па-рознаму. Навагрудскі гісторыка-краязнаўчы музей 24 чэрвеня размясціў на сваім сайце матэрыял, прысвечаны Яну Чачоту, у якім сцвярджалася, што нарадзіўся ён менавіта 24 чэрвеня. Пінская гарадская і Цэнтральная раённая бібліятэкі спыніліся на даце 7 ліпеня. Баранавіцкая Цэнтральная раённая бібліятэка таксама абрала менавіта гэту дату. Таму, у Новай Мышы, дзе Ян Чачот правёў свае дзіцячы і юнацкія гады, ускладанне кветак да помнікі паэту адбылося 7 ліпеня, а літаратурнае свята правялі 8-га. 7 ліпеня адзначылі дзень нараджэння Чачота і на яго Малой радзіме, на Карэліччыне. А ў Вольнаўскай сельскай бібліятэцы літаратурнае вечарына прайшла 6 ліпеня. Дарчы, у Вольна, у свайго сябра, вядомага архітэктара і скульптара Рафала Слізіна, Ян Чачот пражыў некаторы час пасля вяртання з высылкі.

АД КАРЕЛІЧА ДА РАЙЦЫ, ПРАЗ МАЛЮШЫЦЫ

Мерапрыемства, якое 17 ліпеня вырашылі правесці мы, складалася з трох частак. Распачалося яно а 11-й гадзіне ў Карэлічах. У скверы, ля помнікі Яну Чачоту (аўтар — скульптар Аляксей Шатэрнік), гасцей з

Мінска вітала начальнік аддзела ідэалогіі, культуры і па справах моладзі Карэліцкага райвыканкама Іна Санчук. Дырэктар Карэліцкай раённай бібліятэкі Лілія Аршоў, метадыст аддзела бібліятэчнага маркетынгу Наталія Казарэз, бібліятэкар аддзела абслугоўвання і інфармацыі Анжэліка Шастак пачыталі нам вершы песняра і падзяліліся успамінамі, як 25 год таму, на Малой радзіме Яна Чачота святкавалі яго 200-годдзе. З боку гасцей выступілі чачотазнаўца — дацэнт кафедры беларускай мовы і літаратуры МДАМ Ірына Бурдзэльва, музыказнаўца-беларусіст, кандыдат мастацтвазнаўства, выкладчык БДАМ Святлена Немагай, і завататар імпрэзы, аглядалнік рэдакцыі газеты “Культура” Зміцер Юркевіч, які перадаў у фонды Карэліцкай ЦРБ кнігу гісторыка-архівіста Змітра Дразда “Таямніцы Вінцэнта Дуніна-Марцінкевіча”, у якой маюцца згадкі пра сваяцкія сувязі двух класікаў беларускай літаратуры — Чачота і Марцінкевіча.

Працяг святкавання распачаўся а 12-й гадзіне ў аграгарадку Малюшычы (ранейшыя Малюшыцы). На ганку Дома культуры, гасцей урачыста прывіталі традыцыйным караванам — дырэктар Валянціна Піз, загадчыца бібліятэкі Таццяна

Малюшыцы сустракаюць гасцей.

Аляшкевіч, дарчы, яшчэ і выдатная траўніца, акампаніатар Марына Ашманкевіч і арганізатар культурных мерапрыемстваў Святлана Кузіна. З боку гасцей выступілі Ірына Бурдзэльва і Святлена Немагай, а Зміцер Юркевіч перадаў у падарунак бібліятэцы і музею кнігі пра Яна Чачота аўтарства вядомага пісьменніка Кастуся Цвірка (і таму з аўтаграфамі аўтара), а таксама некалькі важных дакументаў, да тычных сувязі Яна Чачота і Малюшычаў. Імпрэза завяршылася экскурсіяй у “пакойчык траўніцы” і “шведскім сталом” з смачнейшай гарбатай з беларускіх зёлак.

А далей, ужо ўсе разам, удзельнікі і госці ўрачыстасці ў гонар Яна Чачота адправіліся ў музей-сядзібу “Райца”, дзе і адбылася асноўная частка святкавання. Чаму менавіта ў Райцы? Бо тут, побач з Малюшычамі, нейкім чынам захавалася сядзіба роду Раецкіх, пабудаваная яшчэ напачатку XIX стагоддзя! Сядзіба, у якой мог быць і Ян Чачот (і яго малодшы калега паэт Адам Міцкевіч). Сядзіба, якой паэзія валодала унук Марылі Верашчакі (першае каханне Адама Міцкевіча), граф Францішак Путкамер.

Сённяшнія гаспадары сям’я мастакоў з Мінска — Вера і Аляксандр Салдата-

вы, якія ласкава пагадзіліся на прапанову правесці на падворку сядзібы імпрэзу, такую важную для ўсёй Беларусі.

АД РАЙЦЫ ДА СВІЦІЯЗІ

Адкрыў імпрэзу кіраўнік вядомага гурта “Лішчыны” дудар Уладзімір Бербераў, які выканаў прывітальны марш на фоне мастацкай выставы. Выстава, якая складалася з прац мастацкі-графіка Марыі Сыракаваш і твораў славагата беларускага майстры Алеся Родзіна. Апошні падрыхтаваў для гэтай імпрэзы адмысловую серыю прац, прысвечаных Яну Чачоту.

Праграма “Вечарыны памяці Яна Чачота” складалася з трох асноўных частак. Спярша адбыліся выступы чачотазнаўцаў, якія пазнаёмілі сабраўшыхся з найбольш цікавымі і важнымі фактамі радаводу, жыцця і творчасці Яна Чачота, а менавіта — вядучага імпрэзы і аўтара гэтых радкоў Змітра Юркевіча, гісторыка-архівіста Змітра Яшкевіча, Ірыны Бурдзэльвай, намесніка генеральнага дэрэктара НББ Алеся Сушы, Святлены Немагай, філолага Алены Афанасьевай, краязнаўцы Алеся Абрамовіча (які ў мінулым годзе зрабіў сенсацыйную знаходку, адшукаўшы “камень Міцкевіча” (“К”

№ 18, 2021). Не ўсе з заяўленых у праграме ўдзельнікаў змаглі далучыцца да святковай імпрэзы праз занятасць, а намальнае спякотае навор’е і стан здароўя. Таму з такімі прызнакамі чачотазнаўцамі, як пісьменнік Кастусь Цвірка і оперны спявак Віктар Скарабагатаў былі падрыхтаваны відэа-звароты да гасцей імпрэзы. Наведаў імпрэзу і вядомы рэжысёр і пісьменнік

Уладзімір Арлоў. Пасля “гістарычнай часткі” адбыўся выступ школы танцаў “Капітэль” якая прадставіла тэатральна-завану дзею з жыцця філамацкага згуртавання — спектакль “Vivat, Чачот!” (успаміны маладога Адынца пра саміх філаматаў, іх гульні, захапленні і сапраўднае сяброўства). І гэта было ўзнёсла!

А далей надыйшла чарга канцэртнай праграмы, у якой бралі ўдзел дудар Уладзімір Бербераў, Марыя Аднадворцава і Ганна Разіна (праграма народных песняў, распетых на тэксты з фальклорнага зборніка Яна Чачота), Святлена Немагай і саліст БДК Тамара Рэmez (праграма “Вершы Чачота, музыка Манюшкі: паслухаем і паспяваем”), а таксама таленавітая спявачка Патрыцыя Свіціна.

Напрыканцы імпрэзы былі танцы ад гуртоў “Нага за нагу” (беларускія традыцыйныя танцы) і Алены Каліноўскай, кіраўніцы танцэвальнага курсу ў Школе традыцыйнага мастацтва фальклорнага гурта “Гула”.

Навальніца, з маланкамі і грыватамі, якая пад вечар змяніла спёку, не толькі не адмяніла свята, але надала яму асаблівы, рамантычны характар.

Нібы апошняй кропкай у святкаванні стаў выезд удзельнікаў і арганізатараў “Вечара памяці” на возера Свіцязь. Дзе роўна апоўначы, пад зорным небам і пад плёскак набягаючых хваляў, Уладзімір Бербераў граў на лудзе, і нам, і героям баладаў Яна Чачота і Адама Міцкевіча.

P.S. Хочацца выказаць падзяку суарганізатаршых мерапрыемства харэографу Алене Прохаравай! А таксама гаспадарам сядзібы — Аляксандру і Веры Салдатавым, якія далі магчымасць правесці імпрэзу ў сядзібе!

P.P.S. Карыстаючыся нагодай, лічу неабходным нагадаць, што сёлета ўзімку юбілей і ў іншага славагата філамата, архіпрамынцэста — Тамаша Зана! Час распачаць папрытоўку!

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 26, 28, 2021)

**ФІЛАМАТЫ,
ПРАМЯНЫСТЫЯ І
ФІЛАРЭТЫ**

Хоць сам Ян Чачот ужо і не быў студэнтам, але менавіта ўдзел у нелегальных студэнцкіх таварыствах перадвызначыў увесь яго далейшы лёс. А пачалося ўсё з таго, што ў новым вучэбным 1817 годзе Тамаш Зан, Адам Мішкewіч і Юзаф Яжоўскі ствараюць таварыства філаматаў (аматары навук). Таварыства было тайным, а сябры яго вылучаліся сваімі здольнасцямі да навуковай і літаратурнай дзейнасці і надзейнасцю. Таму за ўвесь час свайго існавання (1817-1823), колькасць сяброў не перасягнула рубж двух дзясяткаў. 16 красавіка 1818 года, з рэкамендацыі Адама Мішкewіча, у таварыства ўступілі і Ян Чачот.

Мішкewіч, які рэкамендаваў Чачота, падрыхтаваў прамову, у якой падкрэсліў, што таварыства ўтваралася “з самай выкасароднай мэтай — несці карысць краіне, суайчыннікам і нам самім; яно выбрала дзеля гэтага самы выкасародны шлях, гэта значыць, шлях асветы. Але варта заўважана, ці зможам мы здзейсніць задуманае, калі будзем трымацца толькі гэтага шляху”. Як пісаў Адам Мальдзіс у сваёй кнізе “Падарожжа ў XIX стагоддзе” (1969), так да філаматаў прыйшоў “усведамленне таго, што дзеля народнага шчасця, дзеля вызвалення чалавека перш за ўсё патрэбна барацьба палітычная. Ворагам нумар адзін стала не цэнраліштва, а той хто яго насаджае; — дэспатычны царызм. Кожны з філаматаў рывставаў сябе і сяброў да таго, каб стаць актыўным удзельнікам узброенай нацыянальна-вызваленчай барацьбы”. Неўзабаве пасля прыняцця ў нешматлікія шэрагі філаматаў Ян Чачот стаў адным з кіруючых таварыства і галоўным арганізатарам тэатральна-дзейнага, для якіх пісалі на беларускай мове вершы і “хоры”. Бо беларуская мова была родная ўсім удзельнікам імпрэзаў, а да таго служыла “сімвалам народнасці”. У наш час шырока вядомая песня “*Едзе міленькі Адам...*”, якую Ян Чачот напісаў на беларускай мове, каб павітаць Мішкewіча на адной з філаматскіх сустрэч.

Вядома ж, пісаў ён і па-польску. З-пад яго пера ў гэты час выходзілі вершы, рамонтныя баллады — “Наваградскі замак”, “Свіязь-возера”, “Кальдчэўскі шчупак”, “Мышанка”, “Узногі” (рэзка антыпрыгонніцка па зместу). Менавіта гэтыя баллады прынеслі славу паэту-пачаткоўцу і аказалі такі моцны ўплыў на Мішкewіча, што той перайшоў з табора “класіцыстаў” у “рамонтныкі”. Мішкewіч гэты ўплыў прызнаваў і згадваў у лістах да сябры.

Калі б філаматы заставаліся ў сваім вузкім, прасякнутым строгай канспірацыяй коле, то сёння, можа быць, іх імёны для нас значылі б роўна сто-

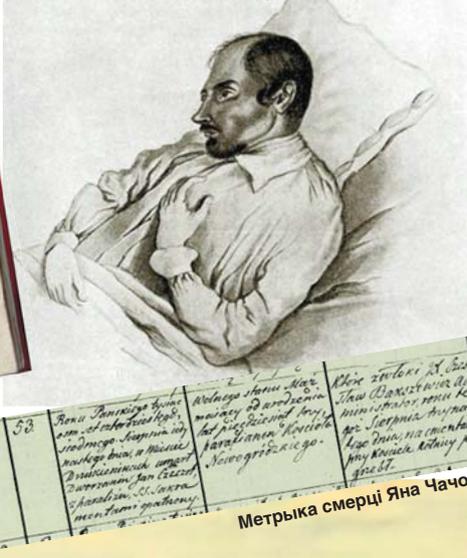
Таямніцы Яна Чачота

Да 225-й гадавіны з дня нараджэння піянера беларускай фалькларыстыкі

“Сялянскія песенькі з-над Нёмана і Дзвіны” (1846).

Ян Чачот (малюнак з натуры, 1847).

Метрыка смерці Яна Чачота.

лькі, колькі і імёны іх старэйшых калег — “шубраўцаў” (віленскае “таварыства нягоднікаў”, якое існавала ў 1817-1822 гадах). То бок, вельмі мала. Але, у адрозненне ад лягалічных “нягоднікаў”, якія са з’едлівым гумарам насміхаліся з загану грамадства, мэты філаматаў былі іншыя. А іх прага пашырыць свой уплыў на ўсю тэрыторыю Віленскай вучэбнай акругі (Беларусь, Літва і частка Украіны), прымусіла іх ствараць іншыя таварыствы. Так, з ініцыятывы Адама Мішкewіча ў 1819 годзе з’явіўся Саюз сяброў (30 сяброў). Мэта — самаадукацыя і маральнае ўдасканаленне “сяброў”. У 1820-м намаганніямі Тамаша Зана (Архіпрамыністага) узнікла легальнае таварыства прамяністых (200—300 сяброў), згуртаванне тых, хто імкнецца быць высокамаральнымі, духоўна багатымі людзьмі. Забороненае праз некалькі месяцаў, таварыства спыніла сваё існаванне і было рэарганізавана ў тайнае таварыства філарэтаў (прыхільнікаў дабрачыннасці) (176 сябраў). Прэзідэнтам таварыства стаў Тамаш Зан, а кіруючым аднаго з чатырох аддзяленняў, а менавіта літаратурнага, самага важнага, становіцца Ян Чачот. Вось тут раскрываўся напоўніцу патэнцыял Чачота і як паэта, і як арганізатара, і як суровага крытыка, а так сябры назвалі яго “ментарам”. А былі ж і іншыя таварыствы, створаныя якіх інспіраваў Хэнтр — Згодныя сябры (Беласток), Заране (Свіслач), Ваенныя сябры (Гарадзенская губерня). Сябры апошняга, а складалася яно з афіцэраў Літоўскага асобнага корпуса, адкрыта выступілі ў

Магіла Яна Чачота ў Ротніцы, мал. Напалеона Орды (1860—1870-я гады).

падтрымку паўстання дзекабрыстаў.

У 1823 годзе дзейнасцю таварыства філарэтаў, а за ім і філаматаў, зацікавіліся царскія ўлады. Былі праведзены масавыя арышты. Па розных віленскіх кляштарх сязгела да 100 сяброў. Следства выялося да красавіка 1824 года. Взятыя, якіх узялі на парукі сваякі, выпусцілі, але Тамаш Зан, Ян Чачот і Адам Сузін, як “зацішчыкі”, засталіся ў вязніцы. Там жа сядзеў і той, хто, запалоханы жандармамі, выдаў усю канспірацыйную сеч — Ян Яжоўскі.

Прысуд тром завадатарам быў вельмі жорсткі — год вязніцы Зану і па паўгады Чачоту і Сузіну, і ўсім тром бестэрмінова высылка на Урал. Трэба сказаць, што каб не мужнасць гэтай трыяды, якая ўсю адказнасць за дзейнасць таварыства брала на сябе, выпароджваючы Адама Мішкewіча, Ігната Дамейку і ўсіх іншых, то пакарэнне для апошніх магло б быць значна больш сур’ёзнае. А так Мішкewіч апынуўся ў высылцы ў Маскве, Пецярбургу і Адэсе, Дамейка бавіў час у дзядзькі-геолага.

У тым жа 1824 годзе, былія філаматы, а цяпер “дзяржаўныя злучыцы” выехалі з

Вільні ў месцы “восьмаю аддальёныя” — Кізі і Арэнбург. На развітанні з сябрамі Ян Чачот застыпаў па-беларуску сумны спеў “*Да лятучы, лятучы, да дзікай гусі, Да нас павязць да далёкай Русі...*”. Моцна ўражання, даўно ўжо не юнакі, сябры не вытрымалі і слёзы навярнуліся на іх вачы.

НА КРАІ СВЕТУ

Сурова сустрэў Яна Чачота Чалябінскі край, дзе ў кізільскай вязніцы паўгады мусіў адбыць паэт-рамонтнык. Кізіль (сёння Кізільскае) быў заснаваны ў 1743 годзе як пасяленне-фартэцыя на ўсходніх межах Расейскай імперыі. Пасля паўстання дзекабрыстаў там адбылася пакарэнне Пётр Бестужаў і Аляксандр Гаражанскі.

Праз паўгады Яна Чачота перавялі ва Уфу, дзе ён, пад паліцэйскім наглядам, пражыў да восені 1830 года. Займаўся “вывучэннем моў”, служыў у канцэлярыі губернатара, збіраў этнаграфічныя і фальклорныя матэрыялы (беззваротна прапалі ў 1863 годзе), пісаў вершы, перакладаў з англійскай прозу Вашынгтона Ірвінга (надрукавана). Вядома ж, актыўна ліставаўся з сябрамі. У гэты час паміж ім

і сябрам — выгнанцам Тамашом Занам прабегла чорная котка. А ўсё з-за Зосі Малейскай, у якую былі закаханыя абодва. Што праўда, неўзабаве. Неўзабаве Зосю выдалі замуж за Станіслава Брахоцкага, у яе нарадзіўся сын — Канстанцін. Магіла Зосі і яе сына, на віленскіх бернардынскіх могілках, як ні дзіва, захавалася. З Уфы Чачот едзе ў Маскву. Паліцэйскі рапарт засведчыў, што 3 лютага 1831 года “не замечанный в дурных поступках” Чачот прыбыў у горад і спыніўся ў гатэлі. Пошукі прашы не далі вынікаў, таму ў чэрвень Чачот пераяжае ў Цвер. Вязжаючы ў Уфу, Ян Чачот спадзяваўся на дапамогу Ануфрыя Пётракевіча, старога сябры-філамата і земляка (нарадзіўся блізу Баранавічы). Але, пасля пачатку паўстання 1830—1831 гадоў, той быў пад падарэннем, а потым увогуле быў арыштаваны (чэрвень 1831) і высланы ў Сібір.

Пасля прыбыцця ў Цвер Чачот быў ізноў пасаджаны ў вязніцу. Гэтым разам, каб не дапусціць над ім і іншымі “іншаземцамі” расправы. У тых землях, у гэты час лютавала халера, і цёмны люд, вядома ж, “шукаў і знайшоў” яе сапраўдную прычыну — “выгнанцы”. Адным з тых, каго шчыры падарвалі ў атручаны рэк і студняў быў, вядома і наш паэт. Праз нейкі час, як шум улёгся, Чачота адпраўляюць у Таржок. Ужо адтуль, у 1833 годзе, Чачот вяртаеся ў Беларусь.

ЛЕПЕЛЬ, ШЧОРСЫ, БАРТНІКІ, ДАЛМАТАЎШЧЫНА, ВОЛЬНА

Апынуўшыся ў Лепелі, Чачот атрымоўвае месца ва ўправе інжынераў Бярэзінскага канала. Прычым спраўляецца са сваёй службай на “выдатна”. Шкава, што сёння ў Лепелі краязнаўчы музей месціцца акурат у тым самым будынку, які пам’ятак канцылярыста Чачота, і асоба яго, хоць і сціпла, але прадстаўлена ў экспазіцыі. А чаму б шыльду ападкавую не ўсталяваць, імя Чачота музею не надаць? Бо шчасць год, праведзены у “горадзе над велізарным возерам” былі надзвычай плённай і збіральніцтва фальклорнай спадчыны беларускага народа. Першы з фальклорных зборнікаў “Сялянскія песенькі з-над Нёмана” выйшаў у 1837-м, як і ўсе астатнія, у Вільні.

У 1839 годзе Чачота вызваляюць з пад нагляду і дазваляюць вярнуцца на Малую радзіму, Наваградчыну. У гэтым годзе друкуецца зборнік “Сялянскія песенькі з-над Нёмана і Дзвіны” (1839). Атрымаўшы месца пры бібліятэцы ў Шчорасе, пры падтрымцы графа Адама Храповіча, Чачот актыўна збірае матэрыял і друкуе яшчэ тры — “Сялянскія песенькі з-над Дзвіны” (1840) і “Сялянскія песенькі з-над Нёмана і Дзвіны”, з дадаткам арыгнальных на славяна-крывіцкай мове” (1844), “Сялянскія песенькі з-над Нёмана, Дняпра і Днястра”

(1845). У зборы песняў яму дапамагаюць сяброўкі, сваячкі і жонкі яго сяброў, бо, як дакладна адзначыў Чачот, толькі сваім гаспадыням-жанчынам жанчыны-сялянкі шчыра, адкрыта, не саромячыся гатовы спяваць і дасылалі іх яму для апрацоўкі.

Прадмову для наступнага зборніка “Сялянскія песенькі з-над Нёмана і Дзвіны, некаторыя прыказкі на славяна-крывіцкай мове і яе самабытныя словы, з назіраннямі над гэтай мовай” (1846), у 1845 годзе Ян Чачот пісаў у Бартніках (Баранавіцкі раён). Варта дадаць, што нядаўна мы пабывалі ў Бартніках і высвятлілася, што там захаваўся сядзібны будынак канца XVIII стагоддзя, дзе з 1820-х студэнтамі бавівалі філаматы Мішкewіч, Дамейка, Чачот, Зан і многія іншыя (сядзіба належала іх папчэчніку Антону Слізюно! Думаецца, наданне статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці сядзібе — тое, на чым варта засяродзіць сваю ўвагу і нам, і мясцовым уладам.

У друку пры жыцці Яна Чачота выйшла яшчэ некалькі выданняў. Але думаецца, што недзе на архіўных паліцах моцна чакае свайго часу да гэтага часу невядомыя ці ненадрукаваныя творы. У Беларускай значная частка літаратурнай спадчыны перакладзена і выдадзена пісьменнікам спадаром Кастусём Швіркам. Якi будучы рэдактарам серыі “Беларускі кнігазбор” першы том серыі прывясціў Яну Чачоту, як пачынальніку новай беларускай літаратуры, і пачынальніку рамонтнычнай плыні ў беларускай і польскай літаратурах.

Усяго Янам Чачотам сабрана каля тысячы беларускіх песняў! Думаецца, што не кожны сучасны фалькларыст, маючы сучаснае абсталяванне, можа пахваліцца такім даробкам.

З цікавага. 22 песні са зборнаў Яна Чачота паклаў на музыку вядомы беларускі і польскі кампазітар Станіслаў Манюшка.

ДРУСКЕНІКІ І РАТНІЦА

Апошнія гады жыцця (1845-1847). Ян Чачот жыў у сваёй сяброў. Спіраў у Вярбоўскіх, Далматаўшчыне (сваякі Ігната Дамейкі), а потым у Вольна, у былога філамата, вядомага скульптара і архітэктара Рафала Слізіна. Якi з натуры вырабіў медальён з выявай Чачота. Хворага на сухоты Чачота сябры апраўляюць на аздараўляльны курорт у Друскенікі. Дзе ён 23 жніўня 1847 года на руках сястры Тэклі, у прысутнасці сяброў, і памёр. З вялікімі ўрачыстасцямі пахавалі яго ў Ротніцы, на мясцовых могілках. Магіла нашага песняра захавалася, але, вядома ж, патрабуе дагляду. Якi патрабавання далейшай актыўнага папулярызацыя яго імя і творчасці! Калі зробленае Янам Чачотам для нашага народа нешта яшчэ значыць!

МУЗЕІ

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 397 01 63 (экскурыйнае бюро)

Пастаянныя экспазіцыі:

- "Мастацтва Беларусі XII — XVIII стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XIX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Беларусі XX — пач. XXI стст.;"
- "Мастацтва Расіі XVIII — пач. XX стст.;"
- "Мастацтва краін Заходняй і Цэнтральнай Еўропы XVI — XX стст.;"
- "Мастацтва краін Усходу XIV — XX стст.;"

Выставы:

- Выстава **"Жывапісны жывапіс"** — да 12 верасня.
- **"Фердынанд Рушчыц"**: віртуальная выстава да 150-годдзя з дня нараджэння.
- Віртуальная выстава твораў Вітала Чарнабрысава **"Вангогісты Гаген"**.
- Выстава **"Літаратурны пейзаж"** (графіка з фондаў Дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-літаратурнага і прыродна-ландшафтнага музея-запаведніка А.С. Пушкіна "Міхайлаўскае" — да 15 жніўня).
- Выстава Уладзіміра Мурахвера **"Шкло"**, прымеркаваная да 90-годдзя з дня нараджэння — да 30 жніўня.
- Выстава **"Макоўскія"**. Да 175-годдзя са Дня нараджэння Уладзіміра Ягоравіча Макоўскага — да 8 жніўня.
- **"Рака часу"**. Выстава твораў мастакоў Беларусі — юбіляраў 2021 года ў рамках праекта **"Нашы калекцыі"**.
- Выстава фарфору Эміліі Александрэўны Фокінай **"Мір фантазій"**.
- Выстава **"Агневідныя і агнепальныя..."** Ікона Веткі — з 24 ліпеня да 12 верасня.

Філіялы музеяў

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА І ПАЛОВОЎ XIX СТ."
г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 358 88 78

Пастаянныя экспазіцыі:

- **"Інтэр'еры шляхецкай сядзібы"**.
- **"Жыццё і творчасць Валенція Ваньковіча"**.
- **"Сядзібны партрэт XVII — сяр. XIX стст."**.

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ
Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён. Тэл.: 507 44 69.

- Пастаянная экспазіцыя.

- Выстава **"Повязь часоў"**, якая знаёміць з багаццем вобразаў традыцыйнага ручніка.
- **Займальныя майстар-класы** па саломалляцтву, вырабу традыцыйных лялек, пляценні паясоў (бранзалетаў). Патрапіць на майстар-клас можна ў любы працоўны дзень музея: серада-нядзеля з 10.00 да 17.00. Папярэдні запіс абавязковы.
- Фотапраект італьянскага мастака Паола Ладамада **"AFRICA SOUL"** — да 31 жніўня.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ
г. Мінск, вул. Нярасава, 3
Тэл.: 399-09-79

Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

- Выстава-вынік праекта **"Чорным па белым"**.
- Выстава **"GENIUS LOCI. GENIUS LOST"** — да 1 жніўня.
- Выставачны праект **"Адкрыты праект VL"** — да 29 жніўня.
- Персанальная выстава графікі Юрыя Якавенкі **"Астральны нацюр-морт"**.
- Выстава маляванак **"Зоры-Заряніцы"** — да 12 верасня.

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47
Тэл.: 242-78-14

Час працы: серада-нядзеля з 12:00 да 20:00

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ
г. Мінск, пр-т Пераможцаў, 8.
Тэл. +375 (17) 203 07 92, +375 (29) 144 07 92, +375 (17) 327 11 66. Музей працуе: аўторак, серада, пятніца, субота, нядзеля — з 10.00 да 18.00 (касы да 17.30), чацвер — з 12.00 да 20.00 (касы да 19.30) панядзелак — выхадны.

- Пастаянная экспазіцыя.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"
г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: (8-01770) 2 06 60, 2 06 02; +37529 551 80 51, +37529 190 31 49.

Палацавы ансамбль

- Пастаянная экспазіцыя.
- Выставачны праект **"Захавальнікі"** (куфры, шкатулкі, скрыні) — да 20 верасня.
- Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris"**. Пахавальны цырыманіяль нясвіжскага двара". У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- Выставачны праект **"Адбіткі часу і веры"** — да 30 чэрвеня.
- Часовая экспазіцыя работ Мікалая Байрачнага і Юрыя Гудзіновіча **"(Не) сучаснае мастацтва"**.

кабінетная скульптура ды зброя.
Сектар экскурыйнай і інфармацыйнай дзейнасці
Вул. Гейсіка, 1.

Ратуша
г. Нясвіж, вул. Савецкая, 3.
■ Пастаянная экспазіцыя.

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"
г.п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: (8-01596) 2 82 90, (8-01596) 2 82 70.

- Пастаянная экспазіцыя.
- Тэатралізаваная экскурсія **"Мірскі замак і яго ўладальнікі: шлях**

праз стагоддзі".

- Экскурсія з элементамі дэгустацыі **"У госці да Пана Каханку"**.
- Экскурсія з элементамі анімацыі і дэгустацыі **"Мірскі замак. Гісторыя. Культура. Дэгустацыя"**.
- Тэматычная экскурсія з элементамі квэста для дваіх **"Інтрыгі Купідона"**.
- Музейны камунікатыўны праграмы: **"Табе, нашчадак, у добры дар..."**, **"Ад усяго сэрца — самы лепшы пачастунак"**, **"Капрызы моды ракако"**.

У МІНСКУ ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"

МОЖНА НАБЫЦЬ У НАСТУПНЫХ КРОПКАХ:

магазіны "Белсаюздрук"

Падземны пераход ст.м. "Пятроўшчына".

Падземны пераход ст.м. "Плошча Перамогі".

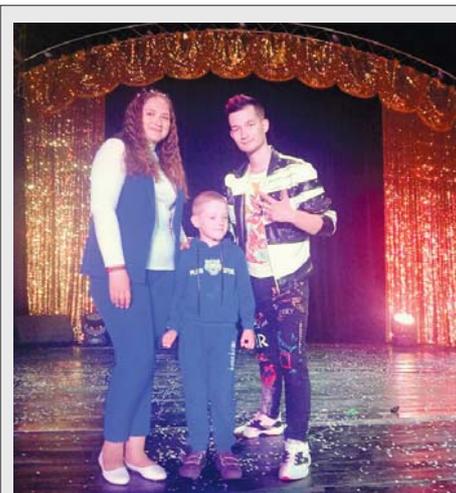
Проспект Незалежнасці, 44.

Вуліца Валадарскага, 16.

Тэлефон для даведак па наўнасці газеты ў кіёсках "Белсаюздрук" — (017) 2764542 (з 9.00 да 17.30)

ПА ПЫТАННЯХ РАЗМЯШЧЭННЯ РЭКЛАМЫ ў ГАЗЕЦЕ "КУЛЬТУРА" звяртайцеся па тэлефоне +375 17 286 07 97 і па тэлефоне/факсе +375 17 334 57 41 альбо пішыце на электронны адрас [kultura@tut.by!](mailto:kultura@tut.by)

- Дзіцячая тэатралізаваная экскурсія **"Чароўная гісторыя ў Мірскім замку"**.
- Правадзенне вясельных цырымоній, святкаванне

З сынам і Іллёй Кахновічам.

Казка, куды хочацца вярнуцца!

Сапраўднае чараўніцтва і мора станоўчых эмоцый адкрыюцца вам і вашым дзецям на ілюзійным шоу Іллі Кахновіча **"Цырк ілюзій"**. Упершыню мы ўбачылі гэты цырк у Лепелі, пасля прадстаўлення засталася ў захапленні. Так склалася, што я пераехала ў Полацк, і па шчаслівай выпадковасці, шпацыруючы па вулічках горада, убачыла афішу з любімым цыркам.

Не раздумваючы, мы набылі квітку на паказ, якраз на мой Дзень нараджэння.

На працягу ўсяго шоу панавала цёплая і інтрыгуючая атмасфера. Усё, што адбылася на сцэне, было накіравана на ўзняцце настрою і паглыбленне ў свет таямніц, магій і чараўніцтва.

Прадстаўленне ўразіла сваёй разнастайнасцю. У выступе мы ўбачылі неверагоднага жанглера з вялізнымі 3D прадметамі, а таксама пашешную малпачку Персік, якая выклікала замільванне ў глядачоў. Здзівіў і парадваў фокус з рознакаляровымі галубамі. Уразіў трук "Левітацыя і тэлепартацыя чалавека".

Захапленне ў хлопцаў выклікаў нумар з мыльнянымі бурбалкамі, якія свяціліся. Маленькія глядачы змагі дакрануцца да чараўніцтва падчас паказу розных нумароў. Выдатна выступіў артыст арыгінальнага жанру "Эквілібрыст-шклобалас".

Выступ камедыйнага дуэта Comedy DOUBLE павеселіў і пасееў іскрыні радасці ў душах кожнага глядача. А нумар з загадкавым энзіменнем здзіўчыў на сцэне і з'яўленнем яе срод глядачоў глядзеў на адным дачыненні.

У выступе прымалі ўдзел і глядачы, гэтак зрабіла немалое ўражанне, бо быў сапраўдны гіпноз і чытанне думак, не кажучы ўжо пра добра падараных тэматычных касцюмы і музычнае суправаджэнне кожнага нумара. Прасочвалася, як усе артысты адказна падыходзілі да сваёй працы, з душой. Я ўбачыла захапляльнае шоу з адзінай сюжэтнай лініяй, у якой былі ўплецены ўнікальныя нумары. Дзякуй артыстам за іх працу і майстэрства!

Пасля прадстаўлення мне пашчасціла пагутарыць з галоўным чараўніком шоу Іллёй Кахновічам. Фокусы — мастацтва, якое цяжка прадставіць без уяўлення, але разам з тым няпростае і дзіўнае.

Ілля, прафесійны артыст цырка SIRIUS, сярэбраны прызёр міжнароднага ілюзіённага фестывалю, майстра-ілюзіяніст, які не перастае здзіўляць сваіх глядачоў. У 6 гадоў ён упершыню выступіў з фокусамі на выпускным у дзіцячым садку. "І ўжо там, глядачы на мае нумары, выхвальнікі былі ў шоку, ад таго, што не разумелі, як я гэта раблю", — расказаў Ілля.

Па словах Іллі, прафесійна ён пачаў займацца ілюзіённым мастацтвам з 12 гадоў. І ўжо ў тым узросце марыў выступаць не проста ў складзе цыркавай праграмы, а быць кіраўніком і ўзначальваць вялікае шоу. І зрабіўшы вялікую работу па развіцці сваёй праграмы, падарваўшы добры калектыў і лепшыя рэжысёры, на сённяшні дзень Ілля з'яўляецца кіраўніком і галоўным рэжысёрам праекта "Цырк ілюзій", які зараз паспяхова гастралюе па Беларусі. У Іллі заплававана яшчэ шмат сюрпрызаў для глядачоў розных узростаў.

Гастролі ў Полацку ўжо скончаны, днямі цырк пабываў у Александрый, а з 16 ліпеня — прадстаўленні адбыліся ў Магілёве.

Марына НЕМІРОВІЧ / Фота аўтара.